

Радна верзија

Град Кикинда

ГРАД КИКИНДА
GRAD KIKINDA

План развоја Града Кикинде за период 2022-2030. година

Кикинда, март 2022.

Садржај

1. УВОД	...	3
2. ПРОФИЛ ЛОКАЛНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ	...	5
2.1. Административни и географски положај	...	5
2.2. Кратак историјат града	...	4
2.3. Општи подаци о становништву	...	6
2.4. Карактеристике локалне самоуправе	...	7
3. ПРЕГЛЕД И АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА	...	9
3.1. Економски развој	...	9
3.2. Друштвени развој	...	25
3.3. Заштита животне средине	...	34
3.4. Развој инфраструктуре	...	45
3.5. Интегрална анализа	...	54
4. ВИЗИЈА РАЗВОЈА	...	58
5. ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉЕВИ РАЗВОЈА	...	59
5.1. Приоритетни циљ развоја 1	...	59
5.2. Приоритетни циљ развоја 2	...	63
5.3. Приоритетни циљ развоја 3	...	69
6. ПРЕГЛЕД И ОПИС МЕРА ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРИОРИТЕТНИХ ЦИЉЕВА РАЗВОЈА	...	72
6.1. Преглед мера за остваривање приоритетних циљева развоја	...	72
6.2. Опис мера за остваривање приоритетних циљева развоја	...	73
7. НАЧИН СПРОВОЂЕЊА И НАЧИН ПРАЋЕЊА СПРОВОЂЕЊА ПЛАНА РАЗВОЈА	...	82
7.1. Спровођење и праћење спровођења Плана развоја	...	82
7.2. Извештавање о постигнутим резултатима и начину њихове верификације	...	84
ПРИЛОЗИ	...	87

1. УВОД

План развоја града Кикинде за период 2022-2030. година (у наставку: План развоја) је логичан наставак претходно усвојене и у великој мери имплементиране Стратегије одрживог развоја Општине Кикинда 2014-2020 (у наставку: Стратегија). За разлику од претходног развојног документа, овај План развоја је припремљен у оквирима које је прописао Закон о планском систему Републике Србије (у наставку: Закон; Сл. гласник РС, бр. 30/2018), који је у међувремену донет. Детаљније смернице за израду Плана развоја прописане су Уредбом о обавезним елементима плана развоја аутономне покрајине и једнице локалне самоуправе Сл. гласник РС, бр. 30/2018), што је непосредно и примењено у овом документу.

Уз подршку Покрајинског секретаријата за регионални развој, међурегионлну сарадњу и локалну самоуправу, Град Кикинда је почетком 2020. год. израдила Анализу Стратегије, чији налази су послужили као основа за припрему овог документа, подржаног од стране истог Секретаријата. Израда Плана развоја је иницирана доношењем одлуке Скупштине Града Кикинда бр. III-04-06-43/2020, од 18. децембра 2020. године. Због усклађивања са активностима на нивоу АП Војводине, а у вези са израдом Плана развоја АП Војводине, Град Кикинда је мењао првобитну одлуку новим бр. III-04-06-12/2021, од 28. априла 2021. године и бр. III-04-06-36/2021 од 10. новембра 2021. године. Решењем градоначелника број V-016/2021, од 11.01.2021. године, односно Изменом решења од 08. фебруара 2022. године именован је Координациони тим за израду и реализацију Плана развоја Града Кикинде у саставу: Саша Танацков (координатор Тима), Мирослав Дучић (заменик координатора), Љубан Средић (члан Тима) и Драган Пецарски (члан Тима). Истом Изменом решења образовано је 6 радних група, и то:

1. **Радна група за економски развој:** Саша Танацков – координатор, члан Градског већа за привреду и инвестиције и Стојан Мијатовић – заменик координатора, саветник за индустрију ПКС СБО Кикинда, са још 7 чланова,
2. **Радна група за пољопривреду и село:** Љубан Средић – координатор, члан Градског већа за пољопривреду и месне заједнице и Далибор Оличков – заменик координатора, послови спровођење мера пољопривреде и руралног развоја у Градској управи града Кикинде, са још 7 чланова,
3. **Радна група за спорт, омладину, социјалну заштиту и здравство:** Драган Пецарски – координатор, члан Градског већа за спорт и омладину и Младен Богдан – заменик координатора, председник Скупштине Града Кикинде, са још 7 чланова,
4. **Радна група за образовање, културу, НВО, медије и националне мањине:** Тот Рамона – координатор, члан Градског већа за националне мањине, родну равноправност и бригу о породици и Валентина Мицковски – заменик координатора, члан Градског већа за културу и образовање, са још 5 чланова,

5. **Радна група за развој инфраструктуре, комуналне делатности, безбедност и ванредне ситуације:** Мирослав Дучић – координатор, члан Градског већа за комуналну инфраструктуру и ванредне ситуације и Светислав Вукмирица – заменик координатора, помоћник градоначелника за развој Града, са још 7 чланова,
6. **Радна група за заштиту животне средине:** Стеван Иличић – координатор, члан Градског већа за екологију и Мирослава Крњић – заменик координатора, Секретаријата за заштиту животне средине, пољопривреду и рурални развој Града Кикинде, са још 6 чланова.

Поред овога, Изменом решења о образовању и именовању чланова координационог тима за израду Плана развоја Града Кикинда, радних група и Стратешког савета, именован је и стратешки савет у саставу:

1. Никола Лукач – председник Савета, градоначелник Кикинде,
2. Дијана Јакшић Киурски – заменик председника Савета, заменица градоначелника Кикинде,
3. Миливој Лињачки – члан,
4. Миленко Јованов – члан,
5. Станислава Хрњак – члан,
6. др Сандра Радловић – члан,
7. Чедо Гверо – члан,
8. Тибор Хорват – члан,
9. Мирко Латинковић – члан.

Током израде Плана развоја коришћен је приступ „одоздо на горе“ који подразумева учешће широког круга заинтересованих страна, како организација чији је оснивач Град, тако и најзначајнијих привредних субјеката који послују на његовој територији. Овом кругу су се прикључили и представници цивилног сектора, али и грађани као појединци. Одржано је више радних састанака са поменутиим групацијама на којима су разматрана питања од интереса за локални одрживи развој, а све уз техничку подршку Регионалног центра за друштвено-економски развој - БАНАТ д.о.о., Зрењанин, чији је тада Општина Кикинда, била један од оснивача.

Битан фактор који је утицао на дефинисање приоритетних циљева и мера постављених у овом Плану развоја је чињеница да је Законом регулисана одредба о усклађености планских докумената (члан 23, став 5. и 6.) али она није могла да буде децидно примењена, због недостатка сродног Планског документа на нивоу АП Војводине.

2. ПРОФИЛ ЛОКАЛНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

2.1. Административни и географски положај

Град Кикинда се налази у северном делу Баната, на 7,5 *km* од румунске и 60 *km* од мађарске границе. Простире се на 783 *km*² и са нешто мање од 60.000 становника, центар је севернобанатског управног округа, којем још припадају општине Чока, Нови Кнежевац, Кањижа, Сента и Ада. Општине са којима се граничи град Кикинда су: Чока на север-северозападу, Ада (малим делом) на западу, Нови Бечеј на запад-југозападу, Зрењанин и Житиште на југу, и Нова Црња на југозападу. На истоку и североистоку граница општине представља и државну границу са Румунијом, где је у Накову успостављен међународни друмски гранични прелаз ка тој земљи.

Град Кикинда чине градско насеље Кикинда и девет насељених места: Мокрин, Наково, Банатско Велико Село, Нови Козарци, Руско Село, Банатска Топола, Башайд, Иђош и Сајан. Путном и железничком мрежом Кикинда је добро повезана са осталим деловима Војводине и Србије.

Удаљеност Кикинде од неких значајнијих центара је следећа:

- Темишвар (Румунија): 69 *km*
- Сегедин (Мађарска): 88 *km*
- Нови Сад: 97 *km*
- Београд: 128 *km*

2.2. Кратак историјат града

Град Кикинда се налази на простору који је богат траговима старих и ишчезлих култура и цивилизација. Многобројни археолошки налази сведоче да су овде људи живели још у времену од пре седам хиљада година. Међутим, континуитет тог трајања често је нарушаван и прекидан. Људи су се насељавали, али и одлазили, бивали и нестајали, а све у зависности од многобројних и различитих историјских околности. Назив Кикинда први пут је забележен почетком XV века и то у облику *Kokenud*, а највероватније је означавао, заједно са називом *Ecehida*, име више мањих насеља, односно добара угарских, а затим и српских деспота.

Данашњи назив града јавља се први пут на географској карти 1718. год. као *Gross Kikinda* и тада не обележава насеље, већ ненасељен простор-пустару. Иначе, придев *Gross, Nagy* или Велика у немачкој, мађарској, односно српској варијанти, био је у званичној употреби у имену града све до краја 1947. год. Етимолошко порекло имена Кикинде није у потпуности разјашњено. Најчешће се објашњава мађарским називом коровске биљке *kokeny* (трњина) и старим словенским, односно прасловенским кореном *кик* (глава). Историја савремене Кикинде може се у континуитету пратити почев од пре 270 година, тачније од 1751-1753. год., када је подручје на којем се град данас налази насељено. Предања кажу да је на тло данашње Кикинде први ступио Кристифор Кенђелац, забивши заставу на брежуљку Екеида (место данашње Православне цркве) и рекао: „Одавде не идемо никуда. Овде ћемо подићи насеље“. По одобрењу царице Марије Терезије 1774. год. приступило се формирању Диштрикта (округа) од десет севернобанатских насеља, са седиштем у Кикинди, које је имало одређене привилегије. Данас је Кикинда модеран град који својим тргом, широким улицама и старим грађевинама плени пажњу како Кикинђана, тако и гостију.

Кикинда је поново добила статус града 2016., а први пут статус слободног краљевског града стекла је 1893. године.

2.3. Општи подаци о становништву

Укупан број становника града Кикинде, по попису из 2011. године је износио 59.511, што је у односу на 2002. год. представљао пад од 7.491 становника, односно 11,18%. Када се узме у обзир и процењени број за 2020. год., од 58.824 становника, очигледан је тренд пада овог индикатора у дужем временском периоду. Ако се овоме дода и чињеница да је Кикинда административни и привредни центар овог дела земље, чиме има и одређену атрактивност за прилив становништва из околних и мање развијених места, тада се овом показатељу мора посветити велики значај.

Табела 2.1: Упоредни преглед кретања броја становника, према спроведеним пописима до 2011. год.

Територијални ниво	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.	2002.	2011.
Република Србија	5.794.837	6.162.321	6.678.247	7.202.915	7.729.246	7.576.837	7.498.001	7.186.862
АП Војводина	1.640.599	1.698.640	1.854.971	1.952.560	2.034.782	1.970.195	2.031.992	1.931.809
Севернобанатска област	189.050	189.414	194.150	191.632	187.179	177.542	165.881	147.890
Општина Кикинда	64.251	64.685	68.562	68.915	69.864	69.112	67.002	59.511

Извор: РЗС, Становништво-упоредни преглед броја становника 1948, 1953, 1961, 1971, 1981, 1991 и 2002. и Попис становништва, домаћинстава и станова у Републици Србији 2011: Први резултати

Напомене:

- Подаци за 1991. и 2002. год. су преузети на основу методологије из 2002. год.
- Подаци за 2011. год. су преузети из Првих резултата пописа становништва

Просечна старост становника у граду Кикинда према подацима за 2020. год. је незнатно виша у поређењу са севернобанатском области (44,05), виша у односу на

републички ниво (43,42 године), а значајно виша у односу на ниво покрајине (43,09 године) и износи 44,14 године. Индекс старења становништва у Граду је виши у односу на ниво АП Војводине (139,5 године) и Републике Србије (144,7), док је скоро исти у односу на севернобанатску област (155,2) и износи 155,3.

Очекивано трајање живота деце рођене 2018-2020. год. је у случају мушке деце 70,8 година, а женске 76,3, што је у оба случаја више у односу на ниво севернобанатске области (мушка деца 69,5 а женска деца 75,4), мање у односу на ниво АП Војводине (мушка деца 70,9 а женска деца 76,9), док је ова разлика још већа на нивоу Републике Србије (мушка деца 71,4 а женска деца 77,2).

Према Попису из 2011. год., од укупног броја становника Срби чине око 75,43%, Мађари око 12,23%, Роми око 3,33%, док су остале националне припадности заступљене у много мањем проценту.

2.4. Карактеристике локалне самоуправе

Седиште локалне самоуправе Кикинда налази се у Кикинди, на адреси Трг српских добровољаца број 12.

Органи Града Кикинда су: Скупштина града, Градоначелник, Градско веће и Градска управа. Скупштина Града Кикинде има 39 одборника.

Извршни органи Града су: Градоначелник и Градско веће. Градоначелник има заменика и помоћнике. Градско веће броји седам чланова који су задужени за конкретне области.

У оквиру Градске управе града Кикинде организовани су следећи секретаријати и службе:

1. Секретаријат за финансије,
2. Секретаријат за општу управу и заједничке послове,
3. Секретаријат за имовинско-правне послове и комуналне делатности,
4. Секретаријат за социјалну заштиту,
5. Секретаријат за јавне службе, удружења грађана и верске службе,
6. Секретаријат за инспекцијске послове,
7. Секретаријат за заштиту животне средине, пољопривреду и рурални развој,
8. Секретаријат локалне пореске администрације,
9. Секретаријат за пројекте,
10. Секретаријат за урбанизам, обједињену процедуру и изградњу града,
11. Служба Скупштине, градоначелника и Градског већа,
12. Комунална милиција.

Ван организационих јединица су:

- Служба буџетске инспекције

- Интерни ревизор
- Локални омбудсман
- Енергетски менаџер
- Градски правобранилац

У органима Града Кикинде у радном односу у 2021. години било је укупно 166 лица, од тога: Мастер (300 ЕСПБ бодова) – 23, ВСС (240 ЕСПБ бодова) – 81, ВШС (180 ЕСПБ бодова) – 18, ССС (трећи степен) – 3, ССС (четврти степен) – 40, Нижа стручна спрема – 1.

Буџет Града се у протеклом периоду кретао на начин приказан у следећој табели.

Табела 2.2: Кретање буџета Града у периоду 2015. до 2021. год.

Година	Планирани буџет (РСД)	Реализовани буџет (РСД)	Процењени број становника	Реализовани буџет <i>per capita</i> (РСД)
2015.	2.702.620.314	2.126.752.939	56.760	37.469,22
2016.	2.457.649.927	2.014.227.942	55.998	35.969,64
2017.	2.490.472.735	2.119.508.552	55.318	38.314,99
2018.	2.949.797.479	2.558.907.216	54.729	46.755,97
2019.	3.118.112.017	2.611.427.049	54.131	48.242,73
2020.	2.576.728.201	2.233.341.642	53.453	41.781,41
2021.	3.052.889.719	Н.д.	Н.д.	Н.д.

Извор: ГУ Кикинда и РЗС

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Укупно остварење фискалних облика изворних прихода у 000 РСД	590.103	516.453	673.216	735.643	733.193	619.763
Број становника (процењен)	56.760	55.998	55.318	54.729	54.131	53.453
Приход по глави становника у 000 РСД	10,40	9,22	12,17	13,44	13,54	11,59

Извор: Секретаријат за финансије и буџет ГУ Кикинда и РЗС

Град Кикинда спада у ред локалних самоуправа које су минимално финансијски задужене.

Званична Интернет презентација Града је на адреси: www.kikinda.org.rs.

3. ПРЕГЛЕД И АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

3.1. Економски развој

3.1.1. Опис тренутне ситуације

Већ дужи низ година град Кикинда се налази међу јединицама локалне самоуправе које спадају у другу групу развијености, што значи да се на њеној територији остварује БДП у распону 80-100% од републичког просека.

Становништво града је према подацима из 2020. год. претежно ангажовано у преађивачкој индустрији (34,12%), затим у трговини на велико и мало и поправци моторних возила (13,33%), па следе здравствена и социјална заштита (9,75%), образовање (6,16%) и државна управа и обавезно социјално осигурање (5,17%), грађевинарство (4,09%), саобраћај и складиштење (3,76%), као и услуге смештаја и исхране (3,22%), али и пољопривреда, која са регистрованим индивидуалним пољопривредницима има удео од чак (6,97%). Остале делатности су заступљене са појединачним уделом испод 3%.

Табела 3.1: Упосленост и кретање нето примања

	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Регистрована запосленост према општини пребивалишта (број)	15.702	15.964	16.954	17.165	17.243
Регистрована незапосленост (број)	4.608	4.234	3.136	2.943	3.047
Просечна нето зарада (у РСД)	39.183	41.373	46.208	50.648	54.819
<i>Разлика нето зараде у граду и РС (у РСД)</i>	-6,914	-6,520	-3,442	-4,271	-5,254
<i>Разлика нето зараде у граду и АПВ (у РСД)</i>	-5,463	-4,842	-887	-1,317	-2,367
<i>Разлика нето зараде у граду и средњобанатској области (у РСД)</i>	-539	-394	1,512	1,510	1,785

Извор: НСЗ, АПР, и РЗС

Када се посматра кретање броја привредних друштава и предузетника у периоду 2016-2020. год. Општина је имала њихов смењујући раст и пад. Релативни баланс у нето броју активних привредних субјеката може да укаже на одређени степен стабилног економског развоја града, што се у дубљим анализама може повезати и са релативно ригидним пословним окружењем.

Кретање броја привредних субјеката у граду Кикинда може се представити посредством следеће табеле.

Табела 3.2: Кретање броја привредних друштава и предузетника у граду

Врста Година/Статус	Привредна друштва			Предузетници		
	Активни	Новоосновани	Брисани	Активни	Новоосновани	Брисани
2016.	468	34	12	1.303	172	184
2017.	453	21	16	1.321	167	152
2018.	537	23	14	1.340	185	165
2019.	474	17	79	1.330	135	145
2020.	470	24	28	1.341	134	124
2021.	478	15	7	1.396	99	44

Извор: Агенција за привредне регистре и РЗС

Напомена: Подаци за 2021. год. су са стањем на дан 30.06.

На територији града Кикинде, индустрија и сектор МСПП се морају посебно анализирати у односу на села, у којима је пољопривреда доминантна делатност. Из тог разлога, формиране су и посебне радне групе које су са свог становишта анализирале проблематику економског развоја.

- **Економски развој (Индустрија и сектор МСПП)**

Град Кикинда је у претходно реализованом стратешком периоду начинио значајан искорак у реиндустријализацији изградњом и инфраструктурним опремањем нових индустријских зона, отварањем друмског граничног прелаза Наково – Лунга у рангу међународног, али и проактивном политиком према потенцијалним инвеститорима.

У претходном седмогодишњем периоду изграђена је и потпуно инфраструктурно опремљена Нова индустријска зона на површини од 19 хектара, а од Републике Србије добијено је земљиште површине 22,6 хектара на коме је започето додатно инфраструктурно опремање: изградња нове трафо станице, изградња интерних саобраћајница и пречистача отпадних вода. Већ је изграђен прикључак на државни пут завршетком кружног тока, и до Индустријске зоне „Расадник“ доведен је гас. Ове индустријске зоне су прве које су направљене у Кикинди после више деценија. Значајно је напоменути да оне имају статус и слободне царинске зоне, што је важан развојни потенцијал и у будућем периоду. Буџетом Града Кикинде за 2022. годину предвиђена је изградња трафо станице снаге 5 MW као и интерних саобраћајница у Индустријској зони „Расадник“.

Доследним радом и лобирањем остварен је вишедеценијски циљ да некадашњи малогранични прелаз између Србије и Румуније Наково – Лунга, који је био затворен од јула 2004. године, трајно буде отворен као међународни новембра 2014. године. У том смислу, у два наврата, Град Кикинда је суфинасирао изградњу потребних садржаја на самом граничном прелазу на начин да је он сада оспособљен и за промет теретних возила веће носивости, затим бицикличке стазе од града до граничног прелаза, која је опремљена и видео надзором и соларном расветом.

Проактивним радом градске администрације запослено је око 2.800 људи у четири нове фабрике: „Zorras“ (720 у Кикинди и 250 у румунском Великом Семиклушу), „Mecafor“ (140 уз план додатног запошљавања до 300 радника у новом погону изграђеном за потребе авио индустрије), „Calzedonia“ (680, већином жена), „Tisza Automotive“ (око 850 у Кикинди и још око 300 у фабрикама у Сенти и Бечеју). Изграђени су нови фабрички погони укупне, greenfiled инвестиције, површине око 20.000 m² („Zorras“, „Mecafor“, „Calzedonia“, „Grindex“, „Le Belier“), а реконструисано је још око 10.000 m² у brownfiled локацијама (бивша „Ауто кућа“ и „Банини 1“). То је резултирало развојем сектора услуга отварањем нових супермаркета, ресторана и других угоститељско – смештајних садржаја. Побољшање услова пословања и непосредна сарадња са привредницима учинили су да Кикинда постане атрактивније место за потенцијалне улагаче.

Будући плански период почиње у веома назахвалним условима пандемије која неповољно утиче на економску стабилност, а понајвише на развој и будуће инвестиције. Кикинда је релативно стабилно прошла кроз прве две године пандемије, није смањен број запослених, а број незапослених остао је у оквирима као и пре фебруара 2020. године. Но, чињеница је да је тај период замрзнуо инвестиције у граду, како међу постојећим, тако и у смислу доласка нових инвеститора. Значајан део постојећих производних капацитета ради за аутомобилску индустрију („Le Belier“, Ливница „Кикинда“ аутомобилска индустрија, „Mecafor“), која је у великој кризи, а само у 2021. години произведено је 20 милиона аутомобила мање у свету, колико је отприлике вишегодишњи просек Европе за куповину нових четвороточкаша.

Иако је наставак пандемије претња, она може да буде претворена у шансу управо врло могућом транзицијом европских фабрика из Кине и Далеког Истока у Европу. Високи трошкови транспорта из Азије, велика кашњења у испорукама сасвим извесно вратиће капитал у Европу, са великом вероватноћом да ће он стићи на Балкан, а пре свега у Србију, Северну Македонију, Турску, а вероватно и у Бугарску и Румунију. Ту је и шанса за Кикинду, с обзиром на близину ЕУ, од свега 10 km, преко граничног прелаза Наково – Лунга, али и близина главног аутопута кроз Србију – А1 (Е75), као и граничног прелаза Хоргош – Реске (Rösztke). Важна развојна шанса јесте даље подизање транспортних капацитета граничног прелаза Наково – Лунга. Због даље економске, али и прекограничне сарадње, неопходна је измена међудржавног споразума о међународном граничном прелазу Наково – Лунга потписаног 2014.

године. С обзиром на постојећу ситуацију и политичку вољу у Румунији неопходно је да то буде реализовано у две етапе:

1. Измена режима рада ГП Наково – Лунга од 00:00 до 24:00 и дозвола за саобраћај аутобуса одмах након размене дипломатских нота;
2. Стварањем техничких услова са румунске стране, да буде омогућен и прелазак теретних возила веће носивости.

За стварање предуслова потребно је и да Министарство саобраћаја Румуније измени статус државног пута од Лунге до насеља Комлошу Маре у дужини од три километара и да буде изграђена додатна саобраћајна контролна трака са платформом и огледалима за преглед теретних возила. Траса румунског државног пута 59Е, од граничног прелаза Лунга (румунска страна границе) до раскрснице са државним путем 59-С (у дужини од 3 *km*), треба да званично добије такав статус да буде дозвољена већа осовинска носивост од постојеће. Том деоницом пута иначе саобраћају и теретна возила и аутобуси за потребе локалног становништва. Наведена прекатегоризација омогућиће да и формална препрека са румунске стране буде отклоњена. За то Град Кикинда има подршку министарстава спољних и унутрашњих послова и Царине Републике Србије, као и локалних администрација Жомбоља, Великог Семиклуша, Комлошу Маре, жупанијских власти Жупаније Тимиш и привреде која ради у пограничној зони. Финасирање изградње недостајећих садржаја на граничном прелазу са румунске стране могуће је преко програма Interreg – IPA CBC Romania – Serbia.

Важна развојна шанса града јесте изградња брзе саобраћајнице Сомбор (граница са Мађарском и Хрватском) – Кикинда (граница са Румунијом) и аутопута Београд – Зрењанин – Нови Сад. Тим подухватом Кикинда и север Баната имаће далеко бољу саобраћајну повезаност ка главним центрима у Републици Србији којима гравитирамо: Београд и Нови Сад, односно ка транзитном правцу исток – запад (Румунија – Хрватска). Те саобраћајнице ће унапредити и инвестициони потенцијал Кикинде, чиме ће постати још значајнији гравитациони центар Округа, али и другим локалним самоуправама из суседства у областима привреде, образовања, културе и здравства.

Град Кикинда ће у наредном периоду путем конкурса финасирати развојне пројекте у предузетништву, али и у сектору микро, малих и средњих предузећа. Општи циљ је подршка развоју, осавремењивању, проширењу и повећању обима производње, стабилизације производње, инвестирања у савремена средства за рад и производњу, ради повећања конкурентности привредних субјеката, те укупног развоја предузетништва и сектора МСП на територији Града Кикинде. Средства ће бити додељивана путем конкурса за привредне субјекте до 100 запослених. Развој локалног предузетништва Град Кикинда сматра важним из разлога ослањања и на сопствене привредне снаге и због чињенице да развијено производно – услужно предузетништво може да буде добар мањи сарадник велике привреде и индустрије.

Иако сектор туризма и услуга нису гране привреде које могу да буду доминантне и најпрофитабилније у економској слици града, оне свакако могу да дају значајан додатни допринос локалном развоју. За шири економски утицај потребно је да буду искориштени одређени потенцијали, чије активирање ће највише зависити од интересовања приватних инвеститора. Спортски туризам има највећу развојну шансу зато што за то већ постоји значајни капацитети, лоцирани у јединственом комплексу и као такви представљају магнет за прижељкиване инвестиције. Спортски део комплекса је идеалан за организовање спортских кампова за јуниорске екипе, а целина је еколошка зона у чијем средишту се налази Старо језеро са шеталиштем, дечјим игралиштима и излетничким простором... Надоградња постојећих садржаја могућа је изградњом SPA & Wellness центра. Спортски комплекс „Језеро“ и Старо језеро, простиру се на укупној површини од 94 ha, од чега је неизграђено земљиште – у јавној својини Града Кикинде површине 32 ha, а 21 ha је у приватном власништву. Површина Старог језера износи 1.2924 ha, а укупна површина воде је приближно 6,81 ha. Температура воде у термалним изворима је од 76 °C до 93 °C. Комплекс је идеалан за улагање у aquapark и SPA & Wellness комплекс, а замка оваквом инвестиционом подухвату је чињеница да се термални извори у налазе у власништву Нафтне индустрије Србије. Следећа важна потреба за привреду и сектор услуга је изградња хотела. У граду постоје одређени смештајни капацитети, али они не пружају могућност да веће групе буду смештене под истим условима и на истом месту. Такође, потенцијални инвеститори траже високо комфоран хотелски смештај, који у овом тренутку град није у могућности да понуди у већем капацитету. За постојећи хотел, који је затворен више од 10 година, и поред одличне локације, питање је рентабилности његове реконструкције, с обзиром на степен девастираности.

Трансформацијом или нестанком некадашњих великих трговинских ланаца робом широке потрошње (Робне куће „Београд“, „Ангропромет“) или ланцем продавница различитих произвођача обуће и гардеробре („Беко“, „Клуз“, „Обућа Београд“, „Борели“, „Новитет“, „Славија“...), Кикинда је остала без добре понуде, због чега су Кикинђани принуђени да квалитетнију понуду траже у суседним већим центрима где су изграђени тржни центри и *retail* паркови. Како нашем граду гравитирају и погранична румунска места то су шанса, али и потреба да буде изграђен *retail* парк који ће опслуживати грађане у радијусу од 60 km. Структура понуде треба да буде таква да обезбедимо долазак брендова због којих наши суграђани одлазе у суседна већа места, али не и оних који би само дислоцирали већ постојеће трговинске објекте из центра града у неки будући *retail* парк. Циљ је да такав објекат има и пратеће, нетрговинске садржаје, попут биоскопа и сличних.

Постојање организованог превоза путника у аутобуском саобраћају од изузетне је важности за Кикинду и препуштање те делатности тржишту довело би до укидања и редуковања одређених линија, посебно оних ка приградским местима. Важно је да град има сопственог аутобуског превозника како би имали прилагођене линије за превоз радника на посао, али и ученика у школе и других путника у веће центре. С

обзиром на старост аутобуског возног парка неопходно је његово занављање набавком нових или квалитетних половних аутобуса.

Такође, већ годинама постоји идеја употпуњавање садржаја за царински терминал, уз решавање проблема за прикључење на државни пут и могући будући терминал за мултимодални саобраћај (друмски и теретни), с тим да је за то потребно решити одређене проблеме који би требало да буду предмет финасирања приватног инвеститора. Прикључак на државни пут и његова удаљеност од пружног прелаза велика су препрека за реализацију тог пројекта.

Већ годинама постоји идеја употпуњавање садржаја за царински терминал, уз решавање проблема за прикључење на државни пут и могући будући терминал за мултимодални саобраћај (друмски и железнички), с тим да је за то потребно решити одређене проблеме који би требало да буду предмет финасирања приватног инвеститора, али и Града Кикинде. Наиме, за реализацију овог пројекта неопходан је споразум између инвеститора „Комбиновани терминал“ д.о.о. Кикинда и „Инфраструктуре железнице Србије“ о коришћењу и реконструкцији тзв. 25. манипулативног колосека у дужини од 600 метара, те решење за прикључење интерне саобраћајнице постојећег царинског терминала на државни пут I Б реда бр. 15, на удаљености већој од 80 метара од железничке пруге. Такође, неопходно је и озакоњење прикључка терминала на локалну саобраћајницу којом се приступа насељу Стрелиште са државног пута. Иначе, кроз постојећи царински терминал, који се налази на путу ка граничном прелазу Наково – Лунга, прође месечно око 900 теретних возила. С обзиром да је Кикинда и међународни железнички гранични прелаз са Румунијом, потенцијал за развој постоји, али без решавања претходних административних обавеза неће бити могуће извођење овог стратешког циља.

У наредном периоду на територији Града Кикинде требало би да буду изграђени значајни капацитети за производњу електричне енергије из обновљивих извора. Инвеститор за изградњу ветропарка у Башаиду је „Ваšaid Wind“ д.о.о. Београд, иза кога стоје француске фирме „IEL“ и „Аkuo Energy“. Ветропарк ће заузимати површину од око 469 ha, налазиће се између насељених места Башаид и Банатска Топола: од Банатске Тополе биће удаљен око 2,2 km, од Башаида око 4 km, а од Кикинде око 20 km. Ветрогенератори ће достигати максималну висину од 240 метара, а дужина ротора биће до 160 m. Ветроелектрану ће чинити укупно 15 ветрогенератора појединачне снаге 5,5 MW. Максимална висина ветрогенератора требало би да буде 240 m. Предвиђена укупна инсталисана снага биће око 85 MW, а предрачунска вредност укупне инвестиције је око 120 милиона евра. Мерења ветра на локацији су рађена опремом „Lidar“ (ласер који врши мерења на значајним висинама) на мерном стубу висине 125 m. Мерења овим системом вршена су током две и по године а мерни стуб је постављен током лета 2018. године. За ветропарк ће бити изграђен далековод 110 kV за потребе прикључења ветроелектране на преносни систем „EMC“.

Осим ветропарка у Башаиду друга планирана већа инвестиција у области „зелене“ енергије је доградња соларног парка у Сајану. Инвеститор је „Green Екопарк“ д.о.о.

Нови Сад који би требао да изгради соларни парк инсталисане снаге до 80 MW на површини од приближно 100 хектара. Предрачунска вредност ове инвестиције је око 70 милиона евра, а планирано време за изградњу је око три, четири године. На датој локацији већ постоји соларна електрана инсталисане снаге око 600 kW, са издатом дозволом од 1 MW.

Преко будућег соларног парка треба да прође и нови далековод „ЕМС-а“ за трафо станицу „Кикинда 2“ од Аде до Кикинде. Изградња далековода 110 kV Ада – Кикинда је дата као план у два документа: У Просторном плану АП Војводине наведена је ова инвестиција са трасом од 25 km и са етапом израде 2010(2015); и „Електромрежа Србије“: „План развоја преносног система“ – за период до 2015 године. Изградња и повезивање новог далековода 110 kV према ТС „Кикинда 2“ позитивно ће утицати на смањење дубине пропада напона. На овај начин биће побољшан квалитет напајања целог Севернобанатског управног округа.

Најзначајнијих 10 послодаваца у приватном сектору на територији Града Кикинде су:

1. „Zoppas Industries Serb“ д.о.о. Кикинда
2. „МСК“ д.о.о. Кикинда
3. „Mesafor“ д.о.о. Кикинда Кикинда
4. „Le Belier Kikinda“ д.о.о. Кикинда
5. „Calzedonia“ („Gordon) д.о.о. Суботица, погон Кикинда
6. „Tisza Automotive“ д.о.о. Кикинда
7. Ливница „Кикинда“ аутомобилска индустрија д.о.о. Кикинда
8. „Тоза Марковић“ д.о.о. Кикинда
9. „Banini – Jaffa“ д.о.о. Црвенка, погон Кикинда
10. „Grindex“ д.о.о. Кикинда

- **Економски развој (Пољопривреда и село)**

Град Кикинда располаже са 70.433 ha пољопривредног земљишта које заузима око 90% територије Града. На овом земљишту могуће је са веома великим успехом организовати све видове пољопривредне производње, те је потребно штитити мерама и активностима којима се трајно обезбеђују природне функције земљишта. Такође, Град Кикинда је једна од првих која је урадила испитивање плодности целокупног државног земљишта које се издаје у закуп. Републички Геодетски Завод је извршио поделу пољопривредног земљишта на територији Града Кикинде према класама и културама, те је највише пољопривредног земљишта II класе - 22.984,60 ha и III класе - 21.415,83 ha. Због великог значаја који пољопривреда има у Граду Кикинда, у наставку ће се стање у овој привредној делатности детаљније приказати.

У следећим табелама дати су подаци из Годишњег програма заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта Града Кикинде за 2020. годину.

Табела 3.3: Коришћена пољопривредна површина (само пољопривредна газдинства) у *ha*

Кикинда (година)	Број пољ. газд.	Коришћено пољ. земљ.	Оранице и баште	Воћњаци	Виногради	Ливаде и пашњаци
2012.	4.910	64.876	60.076	261	51	4.338
2018.	4.313	64.857	60.065	196	23	4.490
2020.	4.317	63.323	61.073	287	502	5.875

Извор: РЗС, Попис пољопривреде 2012., Анкета о структури пољопривредних газдинстава 2018. и Годишњи програм заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта Града Кикинде за 2020. год.

Град Кикинда поседује 11.236 *ha* државног пољопривредног земљишта. Међутим од ове површине за пољопривредну обраду погодно је 7.109 *ha*. Удео пољопривредног становништва у Граду је низак упркос и томе што је територија Града већим делом и пољопривредно подручје. Проблем малог процента пољопривредног становништва у укупном становништву огледа се кроз чињеницу да је мали број становника који се баве пољопривредом у могућности да користи нове технологије у пољопривредној производњи. Део становништва бави се пољопривредом као секундарном делатношћу, и приступа гајењу оних култура које не захтевају велика улагања и значајније третирање земљишта. Међутим, на територији Града Кикинде постоје и пољопривредна газдинства којима је пољопривредна производња примарна делатност. Газдинства којима је пољопривреда примарна делатност, обрађују више стотина хектара и применјују технологију прецизне пољопривреде. Земљорадничке задруге представљају потенцијал за оживљавање пољопривреде, рурални и локални економски развој и омогућавају смањење миграција из сеоских подручја.

Ратарска производња је заступљена на око 62.196 *ha*, повртарство на око 270 *ha*, воћарство на 481 *ha*, виноградарство на 51 *ha*, а остало биље (ароматично, лековито) на 20 *ha*.

Према достављеним информацијама Пољопривредне стручне службе Кикинда, Град Кикинда располаже са малим површинама под вишегодишњим засадима. Најзаступљенија воћна врста је шљива која покрива површину од 115 хектара, док се на другом месту налазе засади јабуке са површином од 86 хектара. Остале воћне врсте су мање заступљене од који међу значајнијим врстама има засада кајсије, крушке итд. У претходних неколико година, знатно су повећане површине под вишегодишњим засадима захваљујући наглomu порасту интересовања за садњу лешника. Ово је важно напоменути јер је велика разлика између садашњег фактичког стања (око 800 *ha* под лешницима) и података који су из последњег пописа.

Преглед структуре ратарске, повртарске и воћарске производње дат је у наредним табелама.

Табела 3.4: Структура ратарске производње у Граду (у ha)

Биљна врста	2020. год.
Пшеница	15.700
Јечам	1.450
Овас	165
Раж	55
Кукуруз	25.400
Соја	2.705
Сунцокрет	13.000
Уљана репица	450
Шећерна репа	1.650
Луцерка	750
Детелина	25
Слачица	55
Дуван	50
Ост. крмно биље	45
Остало	696
Укупно	62.196

Извор: ПСС Кикинда, 2020.

Табела 3.5: Структура повртарске производње у Граду (у ha)

Биљна врста	2020. год.
Црни лук	6
Бели лук	5
Паприка	17
Парадајз	10
Кромпир	55
Купус	25
Повртарске легуминозе	80
Лубеница	17
Краставац	5
Пасуљ	19
Затворени простор	6
Остало	25
Укупно:	270

Извор: ПСС Кикинда, 2020.

Табела 3.6: Структура воћарства у Граду (у ha)

Воћна врста	2020. год.
Брескве	8
Нектарине	0
Јабукe	6
Кајсије	69
Крушке	23
Ораси	10
Лешник	40
Шљива	115
Трешња	7
Грожђе	38
Вишња	21
Јагода	24
Дуња	20
Малина	8
Купина	4
Боровница	8
Укупно:	481

Извор: ПСС Кикинда, 2020.

Иако је на подручју Града Кикинде још увек уочљивија **застарела механизација**, мере подршке које су спровођене у протеклом периоду знатно су допринеле побољшању стања у овој области. Слична је ситуација и са поседовањем опреме за пољопривредну производњу, која је у већини случајева застарела или чак и неупотребљива. Како се протекле две године на подручју Града спроводио Програм подршке за спровођење мера пољопривредне политике и политике руралног развоја, може се рећи да се стање знатно променило нарочито у Удружењима која се баве пољопривредном производњом. У циљу финализације одређених производа, најсигурнији начин била је сарадња са Удружењима, која су стављањем опреме на заједничко коришћење, обезбедила учешће свим пољопривредним газдинствима да своју сировину доведу до финалног производа. У обнови пољопривредне механизације веома је значајна подршка коју пружа Министарство за пољопривреду, водопривреду и шумарство, Покрајински секретаријат за пољопривреду, водопривреду и шумарство, ИПАРД фонд, као и фондација Просперитате кроз конкурсе за пољопривредне произвођаче.

Пољопривредно земљиште је у својини индивидуалних газдинстава и пољопривредних предузећа, од којих је велики број приватизован. Земљорадничке задруге које у својини имају значајне површине пољопривредног земљишта, исте нису организоване у складу потребама малих и средњих газдинстава те је неопходно подржати иницијативе за формирање задруга у срединама где не постоје или не функционишу. Према власничкој структури, највише пољопривредног земљишта припада приватним лицима 58.027 *ha*, а у државном и осталим облицима јавне својине 12.405 *ha* земљишта. Од укупне површине државног земљишта и осталим облицима јавне својине, за пољопривредну обраду погодно је око 8.137 *ha*. Остале површине су пашњаци, рибњаци, шуме и шумско земљиште, природно и вештачки створене неплодне површине и др.

Када је **сточарство** у Граду Кикинди у питању, ситуација је крајње нестабилна. Тренутна ситуација бележи пад у гајењу свих сточарских врста, осим оваца и броја кошница пчела.

Табела 3.7: Број газдинстава и грла стоке по врстама, у 2018. год.

Врста	Број грла	Број газдинстава
Музне краве	4.713	419
Остале краве	154	13
Говеда	11.762	557
Биволи	0	0
Крмаче	6.371	883
Свиње	98.976	2.107
Овце	6.175	397
Козе	1.209	332
Коњи	241	130
Магарци	0	0
Бројлери	13.111	218
Кокоске носиље	37.294	1.818
Живина	76.535	2.485
Кунићи	211	21
Нојеви	0	0

Извор: РЗС, Анкета о структури пољопривредних газдинстава 2018.

- **Туризам**

Туризам је у Граду организационо настао давне 1966. год., формирањем Туристичког савеза од стране утицајних привредника и општинских угледника. Као **туристичка**

организација почињу да раде 2011. год. формирањем од стране Скупштине општине Кикинда. Од 2014. године ради прво као ресорни део Секретаријата за локални економски развој и туризам, а потом Кабинета градоначелника и службе протокола, да би 2021. поново стекли статус самосталног правног лица као Туристичка организација Кикинде.

Град Кикинда се налази на простору који је богат траговима старих и ишчезлих култура и цивилизација. Многобројни археолошки налази сведоче да су овде људи живели још у времену од пре седам хиљада година. Од јавних објеката који представљају својеврсну градитељску баштину, деценијама су одолевали зубу времена храм СПЦ Светог оца Николаја, римокатоличка црква Светог Фрање Асишког, зграда Магистрата и суда „Курија“, Градска кућа, зграда Културног центра и „Партизана“, црквица Огњене Марије СПЦ на Водици, палате: Табаковићева (некадашња зграда СДК), Будишинова, Лепедатова, Дракслерова, Штајнерова, Сланикина, Пенцова, Варађанинова, виле „Ана“ (зграда Дечијег диспанзера) и „Ризенфелдер“ (зграда Хитне помоћи), млин на коњски погон „Сувача“, парни млин „Дамфил“, објекти железничке станице, Гимназије „Душан Васиљев“, Музичке школе „Слободан Малбашки“, Народне библиотеке „Јован Поповић“, Народног позоришта, комплекс старог Погона 2 фабрике црепа „Тоза Марковић у коме се налази атеље „Терра“, затим мањез у бившој касарни у којој је Мујеј „Терра“... који и данас представљају својеврсно обележје града. Нови архитектонски бренд града је и улица „Генерала Драпшина“, једна од 50 најлепших улица на свету, која је тај статус добила од сајта за архитектуру и дизајн www.architecturendesign.net. Важна је историјска чињеница да у Кикинди постоји најстарије музичко уметничко друштво у Срба – Друштво за неговање музике „Гусле“, које егзистира од 1876. године, које је и издавач првог српског музичког часописа „Гудало“. Кикинда је мултикултурална и мултиетничка средина, а посебне заслуге за очување културног и националног идентитета Мађара припадају културно уметничким друштвима „Egyseg“ из Кикинде и „Ади Ендре“ из Сајана, односно Етно друштву „Торонтал“ из Руског Села. Богатство флором и фауном манифестује се постојањем специјалног резервата природе „Пашњаџи велике дропље“, а које представља природно добро од изузетног значаја. Такође, споменик природе – Парк Бландаш (Велики парк) – градски парк, настао почетком XX века уређен је на класичан начин, као енглески парк, са правилно распоређеним биљним врстама. Стављен је под заштиту државе због високих естетских и декоративних вредности, али и богатства биљних врста, садница лишћара и четинара и великог присуства жбунастих врста. У последње време најинтересантнија је прича о совама ушарама које имају своје највеће зимовалиште на свету у самом центру Кикинде, што представља јединствени природни феномен и потенцијал за развој еко-туризма.

У Граду се организују бројне **манифестације**, а свакако да су са туристичког аспекта најзначајније: Дани лудаје (од 1986. год., средином септембра), Мамутфест (од 2007. год., другог викенда у септембру), Ускршње свечаности у Мокрину - Светско првенство у туцању јајима (од 1990. год., првог дана православног Ускрса),

Гусанијада у Мокрину (од 1987. године, финалне борбе последњег викенда у фебруару), Жеталачке свечаности у Сајану (почетком јула), Месец Совембар (у новембру).

Од значајнијих објеката **туристичке смештајне инфраструктуре** Град Кикинда располаже смештајном понудом, која према подацима Министарства трговине туризма и телекомуникација и ТО Кикида, обухвата 622 лежаја, од чега је 479 лежаја у некатегорисаним објектима, а 143 су категорисани капацитети. У Граду Кикинди се налази укупно 64 регистрованих објеката за смештај, док се у селима налазе два регистрована објекта за смештај са укупно 12 лежаја (Етно кућа „Берам“, Мокрин и Етно село „Наково“). Етно кућа „Торонтал“ за сада није извршила категоризацију и не издаје собе за смештај.

Категорисани објекти у власништву физичких лица са највишом категоријом су: Вила „Милица“ 4*, Апарتمان „Дане“ 4* и Етно кућа „Берам“ 4*, док међу смештајним објектима правних лица треба истаћи Bed&Breakfast „Twenty“, „Mokrin house“, Хостел „Paparazzo“, „Tarde Siesta“, „Caffe – Caffe“, смештај у Дому ученика средњих школа „Никола Војводић“, Мотел „Ловац“, „Белавилу“, „Intermezzo Caffe Bed&Breakfast“, Собе „Сова“ и друге.

Туристичку инфраструктуру Кикинде у области спортског туризма чине отворени и затворени базени Спортског центра „Језеро“ – пет у граду и два у Банатском Великом Селу, комплекс отворених терена за мали фудбал, одбојку, кошарку, рукомет, тениски терени са шљаком и брзом подлогом, спортска дворана са теретаном... Наредни део туристичке инфраструктуре чине објекти за одмор, камповање, шетњу и пецање: Старо језеро са таверном, дечјим игралиштима, стазама за шетњу, теретаном на отвореном, камперским столовима и местима за пикник, затим места за пецање и спортски риболов у Риболовачком царству „Пескара“ и на Каналу ДТД, те излетиште „Симићев салаш“. Следећи сегмент чини ловни туризам богат ниском дивљачи – нарочито фазанима, а од високе доминира срна, на који се надовезује и еко туризам кроз Визиторски центар Специјалног резервата природе „Пашњаци велике дропље“, као и највеће урбано зимовалиште сова ушара (*lat. Asio otus*). Занимљиву туристичку инфраструктуру представља и трг на коме се налази већина објеката који датирају из периода аустро – угарске са елементима архитектуре XIX и почетка XX. Посебан вид туризма чини и научни туризам заснован на Кикиндском мамуту „Кики“, чија се реплика и оригинални скелет налазе на Тргу у Народном музеју, где постоје и друге поставке које сведоче о историографији Кикинде и Северног Баната.

План развоја туристичког сектора у Кикинди биће заснован и на јачању капацитета сеоског туризма и успостављања смештајних капацитета на селима. Чињеница је да села у околини Кикинде имају пристојан туристички потенцијал заснован на познатим манифестација у Мокрину, Новим Козарцима, Сајану, Иђошу, Банатском Великом Селу и Накову. Етно потенцијал је разноврстан, базиран на лову и риболову, гастрономији, верском и еко туризму. У наредном периоду акценат ће

бити стављен на утицај на свест мештана свих села, указивањем на могућности које се пружају када је сеоски туризам у питању, затим едукацијом на све потенцијално заинтересоване уз помоћ да учине „први корак“ у бављењу етно туризмом. Паралелно са тим биће рађено и на повећању смештајних капацитета на селима.

Такође, планирани су и нови туристички производи нпр. Бицикличка рута заснована на причи о кнезу, пореклом из Русије, Георгију Димитријевичу Маврокордату до његовог некадашњег летњиковца тзв. „Јоановићевог салаша“, затим прича о Оријент експресу и кратка туристичка вожња возом, сторијама о (не)познатим Кикинђанима који су познатији ван свог родног града, својеврсног музеја на отвореном „Кикинђани Кикинђанима“ - са бистама или другим уметничким формама познатих Кикинђана у глини, те новим манифестацијама... Извесну шансу представља и верски туризам заснован на предањима о чудотворној води из црквице Свете Петке на Водици и појављивању Богородице Марије у римокатоличкој цркви Узнесења Блажене Девике Марије у Банатској Тополи.

У Кикинди тренутно послује шест туристичких агенција. То су: „Banat Tours“, „Оаза“, „Pop Tours“, „Одисеја 2018“, ЈП „Аутопревоз Кикинда – Турист биро“ и „Xenos“.

3.1.2. Кратак преглед релевантних планских докумената

Као кључни релевантни документи, из којег се могу црпети одређене идеје, сигурно да су:

1. Стратегија одрживог развоја општине Кикинда 2014-2020,
2. Анализа имплементације Стратегије одрживог развоја општине Кикинда 2014-2020,
3. План капиталних инвестиција Града Кикинде 2020-2022. и
4. Просторни план Општине Кикинда (Службени лист Општине Кикинда, бр. 16/13 са изменама и допунама Службени лист Града Кикинде, бр. 17/2020)

С друге стране, како је то и Законом регулисано, држећи се начела о усклађености планских докумената, обавезујући је, а свакако и релевантан **План развоја АП Војводине** који је у фази израде у тренутку када се закључио текст овог Плана развоја. Ипак, у евентуалним ревизијама овог Плана, План развоја АП Војводине ће свакако играти кључну улогу.

3.1.3. SWOT анализа – Економски развој

У оквиру Радне групе за економски развој (Индустрија и сектор МСПП) и радне групе Економски развој (Пољопривреда и село) постигнут је консензус по питању

тренутне ситуације у области економског развоја Града, а који су представљени посредством следеће табеле.

Табела 3.8: Матрица SWOT анализе – Економски развој

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
+ Постојање индустријских зона ***	– Смањивање броја становника и старост популације ***
+ Доступна радна снага са индустријском традицијом и навикама ***	– За сада још без брзе везе у три најважнија правца: Београд, Нови Сад, граница са Мађарском ***
+ Географски положај, на само 10 km од границе са ЕУ, близина аутопута А1 (Е75) и граничног прелаза Хоргош ***	– Останак младих високо образованих у великим центрима након завршетка школовања ***
+ Постојање стручних средњих школа у граду ***	- Прекомерна употреба хемијских препарата и неадекватно одлагање амбалажног отпада ***
+ Мирна средина, град добро место за живот породица са млађом децом ***	– “Пропади напона” штете индустрији **
+ Близина великих центара Београда 125 km, Новог Сада 100 km, Темишвара 70 km ***	– Још увек неквалитетна вода за пиће **
+ Близина села и добра саобраћајна повезаност са градом ***	– Недостатак хотелског смештаја **
+ Постојање слободне царинске зоне у Кикинди ***	– Монополско понашање и цене за одлагање комуналног отпада за привреду **
+ Близина два међународна аеродрома: Темишвар (80 km) и Београд (130 km) ***	– Недостатак високошколских установа које су важне за привреду **
+ Индустријска традиција дужа од 150 година, као и доминантно пословање са Западном Европом дуже од пола века ***	- Лоша комуникација пољопривредника из различитих грана пољопривреде (нпр. ратари - пчелари) **
+ Фонд за пољопривреду, буџет Програма за подршку пољопривреди и руралном развоју ***	- Непостојање образовног профила пољопривредне струке **
+ Организован превоз запослених из сеоских средина **	- Неуређеност дела каналске мреже која служи за одводњавање-наводњавање **
+ Добра спортска инфраструктура, као база даљег развоја спортског туризма **	- Непостојање адекватних земљорадничких (повртарских, воћарских, сточарских) задруга које би удружиле мале и средње произвођаче **
+ Удружења из области пољопривреде и руралног развоја на територији Града Кикинде *	– Неискориштеност железничког саобраћаја због нереконструисаних и спорих пруга, као и плаћање претега у транспорту због дозвољене осовинске носивости пруга **
+ Добра сарадња са Пољопривредном стручном службом-Кикинда *	- Уситњени поседи **
+ Земљорадничке задруге и компаније из области аграра које послују на територији Града Кикинде (Козара д.о.о., Галад д.о.о., Топола д.о.о., Јединство д.о.о., Биосен д.о.о. итд.) *	– Недовољна усклађеност образовних профила у стручним школама са потребама привреде **

	– На евиденцији незапослених се налази више од 90% лица која спадају у различите категорије теже запошљивих **
	– Половину незапослених чине они без квалификација 40% тражилаца запослења је старије од 50 година, 50% старије од 45 година **
	– Велики број дугорочно незапослених (60% је на евиденцији дуже од 12 месеци, од тога 20% дуже од 5 година) *
	– Недостатак мањег тржног центра или <i>Retail</i> парка због чега Кикинђани одлазе у друге градове *
	– Недовољно присутна традиција предузетништва *
	– Неусклађеност одређених сервисно – образовних услуга (радно време вртића) са потребама запослених у привреди *
	– Недовољна опремљеност пољочуварске службе *
ШАНСЕ	
✓ Долазак великих страних инвеститора у непосредну близину Кикинде ***	✗ Узурпатори пољопривредног земљишта у државној и јавној својини***
✓ Гранични прелаз Наково, ако буде дозвољен промет теретних возила веће носивости ***	✗ Дуга чекања камиона на граничним прелазима за северозападним суседима у ЕУ**
✓ Близина Румуније и Мађарске и могућа дислокација инвеститора у Кикинду ***	✗ Поскупљење енергената**
✓ Изградња брзе саобраћајнице Сомбор (граница са Мађарском и Хрватском) – Кикинда (граница са Румунијом) и аутопута Београд – Зрењанин – Нови Сад ***	✗ Одлазак школоване радне снаге у економске јаче градове Србије и у иностранство**
✓ Повратак Кикинђана из иностранства ***	✗ Због извозне оријентисаности привреде велика зависност од светске економске ситуације**
✓ Трошкови живота далеко повољнији од највећих центара у Србији ***	✗ Проблеми за индустрију уколико не буде изграђен далековод 110kV од Аде до Кикинде и реконструкција графо станице “Кикинда 2”**
✓ Дигитализација и смањење бирократизације државних институција ***	✗ Сива економија*
✓ Враћање великих европских инвеститора из Азије у Европу због пандемије ***	✗ Наставак пандемије*
✓ Покрајински и републички фондови за подршку пољопривреди ***	✗ Кикинда се налази на мигрантској рути*
✓ Потенцијал за развој спортског и SPA&Wellness туризма који је базиран на Спортском центру “Језеро” и Старом језеру **	✗ Постоји могућност да буде угрожен јавни превоз ако не буде обновљен аутобуски возни парк*

✓ Ревитализација ловног туризма **	✘ Недовољно места у вртићима за све запослене који су заинтересовани да им деца иду у вртић пре обавезног предшколског узраста*
✓ Искористити препознатљивост града по “Данима лудаје”, совама, улици Генерала Драпшина **	✘ Искључења гаса за привреду током радне седмице*
✓ Успостављање квалитетне понуде етно викенд туризма **	✘ Неизградња хотелског смештаја директно ће утицати на масовнији туризам са вишедневним боравком већих група у Кикинди
✓ Унапређење конгресног туризма, понуде тренинга и team buildinga за веће групе **	✘ Суша, град и остале елементарне непогоде**
✓ Унапређење понуде бицикл туризам где би Кикинда постала један од pit – stop тачака на EuroVelo 13 рути “Гвоздене завесе” **	
✓ Изградња гасне конекције између Румуније и Србије код Кикинде и разводног гасовода од Елемира до Кикинде **	
✓ Развој зелене енергије **	
✓ Стварање климе за останак, повратак и привлачење радне снаге **	
✓ Увођење нових образовних профила у средњим школама у Кикинди **	
✓ ЕУ интеграције и усклађивање српског законодавства **	
✓ ЕУ фондови, ИПАРД, прекогранична сарадња **	
✓ Сарадња са суседним и другим ЈЛС *	

Напомена:

Симбол „*” означава јачину, односно важност атрибута (* → мали, ** → средњи, *** → велики).

На основу претходне табеле, по питању **економског развоја** као кључни фактори успеха се могу дефинисати:

1. Наставак привлачења потенцијалних инвеститора, уз развој домицилне привреде и предузетништва,
2. Наставак развоја прекограничне сарадње са пограничним деловима суседне Румуније заснован на несметаном протоку људи и робе преко граничног прелаза Наково – Лунга.

3.2. Друштвени развој

На територији града Кикинде друштвене делатности су веома диверсификоване, те су се због њихове адекватније анализе, слично као и у случају приоритета Економски развој, формирале две радне групе које су са свог становишта анализирале проблематику друштвеног развоја.

3.2.1. Опис тренутне ситуације (спорт, омладина, социјална заштита и здравство)

- **Здравствена заштита**

Здравствену заштиту становништва на територији Града обезбеђују здравствене установе примарног и секундарног нивоа здравствене заштите, док **Завод за јавно здравље Кикинда** обавља здравствену делатност на више нивоа, координира, усклађује и стручно помаже рад ових установа.

Дом здравља обезбеђује примарну здравствену заштиту становништва. Сложеност и делатност Дома здравља условљени су бројем и потребама становника, а доступност примарне здравствене заштите осим у граду остварује се и путем здравствених станица и амбуланти у селима (укупно девет), као и стоматолошких амбуланти по селима (укупно девет).

Секундарни ниво болничке здравствене заштите се остварује у **Општој болници Кикинда**.

У систему здравствене заштите на територији Града, када се пореде 2014/2020. година, укупно је било запослено 146/146 лекара, од чега 38/27 лекара опште медицине, на специјализацији 20/37 и 88/82 специјалиста, као и 12/13 стоматолога и 18/18 фармацеута, док је број становника на једног лекара био 393/366. Ови подаци сугеришу да је дошло до подизања нивоа здравствене услуге, али треба узети у обзир и чињеницу да је у истом периоду дошло до пораста просечне старости становништва 43,03/44,14.

У 2019. год., години пре избијања пандемије изазване висусом Корона (SARS-CoV-2), **најчешћи узроци смрти** у Граду су и даље биле болести система крвотока са 51,39% (повећање за непуних 2% у односу на 2011. год.), затим тумори са 20,85%, док су се се на трећем месту опет нашле болести система за дисање са 7,36% (повећање за нешто више од 2% у односу на 2011. год.). У 2020. год. најчешћи узроци смрти на територији града су остале болести система крвотока са 46,06%, затим тумори са 21,75%, на трећем месту су и даље болести система за дисање са 7,68%, а као последица пандемије и узроци класификовани као шифре посебне намене са 5,81%. Однос преминулих 2019./2020. год. је 897/1.016, што представља раст од 11,71%.

- **Социјална заштита**

Град Кикинда има веома развијен институционални и ванинституционални систем социјалне заштите, који се темељи на сарадњи бројних организација, органа и установа чији су оснивачи Република Србија, АП Војводина и локална самоуправа. При томе се не мисли само на установе социјалне заштите као такве, већ и на веома бројан корпус установа и органа из области образовања, здравства, безбедности. Поред тога, понекад активну улогу има и цивилни сектор, као иницијатор одређених решења у области социјалне заштите или као директан пружалац услуга.

За послове социјалне заштите у Граду Кикинда институционално су надлежне следеће **установе**:

- **Центар за социјални рад** Кикинда, основан 1960. године. Спада међу првоотворене Центре у Србији, упутни је орган у систему социјалне заштите и обавља делатност социјалне и породично-правне заштите. У редовну делатност Центра спада и Мобилни тим за хитне интервенције који је, такође, међу првим основаним у Србији 2006. године.
- **Геронтолошки центар** Кикинда, основан 1998. године, раније био у склопу Центра за социјални рад. Основна делатност Геронтолошког Центра је институционална заштита и пружање услуга смештаја, неге, основне здравствене заштите, културно – забавних рекреативних, окупационих и других активности лицима старијим од 65 година. Састоји се од две организационе јединице: Стари и Нови дом. Капацитет ГЦ Кикинда је 180 корисника.
- **Центар за пружање услуга социјалне заштите града Кикинде**, основан 2014. године, као градска установа, са циљем да се омогући пружање недостајућих услуга из домена социјалне заштите. Тренутно Центар пружа услуге Дневног боравка за одрасле особе са сметњама у развоју и личних пратиоца за децу са сметњама у развоју. Центар поседује потенцијал за развијање нових услуга на чему се интензивно ради.
- **Дом за смештај одраслих лица „Misericordia“** – приватни дом који пружа услуге смештаја и неге лицима старијим од 65 година.

У оквиру ванинституционалне заштите постоји **Служба помоћи у кући за старија лица** при Геронтолошком Центру Кикинда.

Народна кухиња у општини Кикинда постоји од 1994. год. и њоме руководи Црвени крст Кикинда. Услуга се финансира из буџета Општине Кикинда, Фонда солидарности, од донатора, републичких и покрајинских органа.

Црвени крст Кикинда основан је 1893. год. и оно је хуманитарна, независна и добровољна организација у саставу Црвеног крста Војводине и Црвеног крста Србије.

Систем образовања и васпитања на територији града Кикинде се унапређује и увођењем услуга личних пратилаца са циљем да пруже помоћ и додатну подршку деци и ученицима и помоћ наставницима и васпитачима.

Социјална политика у Граду Кикинди је у надлежности **Градског већа**.

Број корисника услуга из домена социјалне заштите је током 2021. год, по различитом основу, био укупно 6.323.

- **Спорт и рекреација**

Институционални механизми који су до сада успостављени у Граду Кикинда су: **Ресор за спорт и омладину, Спортски савез Града Кикинде и комисија за спорт при спортском савезу**. Ови институционални механизми имају задатак да, између осталог, иницирају и учествују у изради локалне стратегије развоја спорта, као и да прате њено спровођење. Такође, у Граду су успостављени и механизми координације међу организацијама и установама, као што су: **СЦ Језеро**, Предшколска установа, основне и среће школе, именовани тренери за сваку грану спорта, Спортски савез за школски спорт, грански спортски савези и Канцеларија за младе. Све ове институције/организације и појединци се баве развојем спорта и спортске културе у складу свог спортског деловања.

Физичка неактивност деце, а поготово адолесцената, негативно утиче на њихов физички и духовни развој. Таква ситуација угрожава јавно здравље појединаца, док истовремено умањује регрутну базу за врхунски спорт. Отуда су деца у спорту основни приоритет.

Без одговарајућег простора за игру и тренинг нема правог развоја спорта, а спортски објекти представљају наслеђе које остаје будућим генерацијама као подстицај за бављење спортом.

3.2.2. Опис тренутне ситуације (образовање, култура, НВО, медији и националне мањине)

- **Образовање**

На територији Града, у систему предшколског образовања надлежна је **Предшколска установа Драгољуб Удицки**. До 1954. год. она је радила у саставу основних школа. Од тада, Предшколска установа егзистира као самостална васпитна установа. . Данас у оквиру Предшколске установе ради укупно 18 вртића (9 у граду и по један вртић у сваком насељеном месту). Укупан број деце обухваћене предшколским образовањем у Граду, школске 2021./22. год. је 480.

У систему **основног образовања**, у Граду је функционално 15 редовних основних школа, једна основна музичка и једна школа за децу/ученике са сметњама у развоју.

Тачније, сва села Града Кикинда имају основну школу. Све школе образују и васпитају децу узраста од I – VIII разреда. У Руском Селу и Сајану и једној школи у граду „ОШ“ Фејеш Клара“ (проглашена од посебног интереса за Мађарски национални савет), настава се одвија и на мађарском језику.

По питању **средњошколског образовања** у Граду раде:

- **Гимназија „Душан Васиљев“**, са образовним профилима/смеровима: Друштвено-језички, Природно-математички, , са укупно 395 ђака у школској 2021/22. год.;
- **Економско-трговинска школа**, са следећим верификованим образовним профилима/смеровима: Економски техничар, Финансијски техничар, трговински техничар, трговац, трговачки менаџер, конобар, кувар, посластичар, посластичар специјалиста, финансијски администратор - оглед, финансијски администратор, комерцијалиста - оглед, комерцијалиста, туристички техничар, туристички техничар –оглед, техничар обезбеђења, службеник осигурања - оглед, пословни администратор - оглед, трговац и туристички техничар. У школској 2021/22. години у школи постоје следећи образовни профили са укупно 350 ђака: Економски техничар, техничар обезбеђења, трговац, кувар/конобар, комерцијалиста, финансијски администратор и туристичко-хотелијерски техничар.
- **Средња стручна школа „Милош Црњански“**, са образовним профилима/смеровима: Архитектонски техничар, Лабораторијски техничар, Медицинска сестра техничар, Фармацеутски техничар, Оператер у прехранбеној индустрији, Пекар, Техничар за хемијску и фармацеутску технологију и Техничар за заштиту животне средине, са укупно 365 ђака у школској 2021/22. години.
- **Техничка школа**, са образовним профилима/смеровима: Електротехничар за информационе технологије, Електротехничар рачунара, Електротехничар за електронику на возилима, Техничар за компјутерско управљање (ЦНЦ) машина, Бравар - Заваривач, Техничар друмског саобраћаја, Возач моторних возила и Оператер машинске обраде, са укупно 205 ђака у школској 2021/22. години.

У сфери **високог образовања**, у Граду постоји **Висока школа струковних студија за образовање васпитача**. У школској 2021/22. у прву годину основних студија на смеру Струковни васпитач деце предшколског узраста уписано је 50 и на смеру Струковни васпитач за традиционалне игре, шест студената.

На прву годину студија другог степена на студијском програму Струковни васпитач мастер уписано је 50 студената.

Укупан број студената је 325.

- **Култура и уметност**

Кикинда је средиште културе и уметности уже регије. Овде се налазе бројна **археолошка налазишта**, која сведоче о развијеној цивилизацији и култури на тлу северног Баната од праисторије до данас. Кикинда има једну од најстаријих **библиотека** у Србији, која је 2005. год. обележила 160 годишњицу постојања, а прва позоришна представа одиграна је далеке 1796. год.

У Кикинди се налази један, од свега два преостала у Европи, млина на коњски погон из краја XIX века. Ова **сувача** је део европске и светске културне баштине.

Од 1982. год. редовно се током јула месеца, у Кикинди одржава Интернационални симпозијум скулптуре у теракоти **TERRA**.

Кикиндски мамут је јединствен палеонтолошки налаз ископан на глинокопу АД “Тоза Марковић” септембра 1996. год. Очуваност скелета мамута (93%), чини га јединственим у свету. *Mammuthus trogontheri*, степска слоница висине 4 метра, дужине 7 метара и ширине 3,5 метара и импресивних кљова чија дужина премашује 3,50 метара, налази се у Народном музеју, а реплика у његовом дворишту.

Од **културних установа** у Кикинди, треба издвојити: Народну библиотеку „Јован Поповић“ (основана 1845. год), Народну позориште (основано 1950. год), Народни музеј (основан 1964. год), Центар за ликовну и примењену уметност „Терра“ (основан 1982. год), Друштво за неговање музике „Гусле“ (основано 1876. год.), затим Историјски архив, Културни центар Кикинда, Дом омладине и др.

Најзначајније **верске установе** у Кикинди су православна и римокатоличка црква. Прва православна црква у Кикинди подигнута је 1753. године, као дашчара покривена шиндром, када је почело савремено насељавање овог краја.

Најзначајнији **јавни објекти и градитељска баштина**:

- **Храм Св. Оца Николаја** (из 1769. год. – Кикинда. Непокретно културно добро од изузетног значаја за Републику Србију),
- **Римокатоличка црква Светог Фрање Асишког** (из 1812. год. – Кикинда),
- **Зграда Магистрата „Курија“** (из 1839. год. - Кикинда),
- **Градска кућа** (из 1894. год. – Кикинда),
- **Будишинова палата** (из 1928. год. – Кикинда),
- **Сувача – млин равнице** (из 1899. год. – Кикинда), уласком у њену унутрашњост симболично враћају цео један век у прошлост. Сувача је непокретно културно добро од изузетног значаја за Републику Србију.
- **Парни млин „Дамфил“ (Dampfmühle)** (из 1862. год. - Кикинда),
- **Железничка станица** (из 1856. год. - Кикинда),
- **Зграда Гимназије** (из 1900. год. – Кикинда),
- **Лепедатова палата** (из 1908. год. – Кикинда),

- **Невладине организације и удружења грађана**

Према последњој евиденци јиод 30.06.2021. год., на територији Града се под невладиним организацијама и удружењима грађана води 420 организација и удружења. Од невладиних организација посебно се истичу **Канцеларије за младе, Академско друштво за неговање музике, Центар за подршку женама** и друга удружења. Њихов рад јесте предмет интересовања локалне самоуправе и јесу важан сегмент друштва у смислу што савременијег организовања целокупне друштвене заједнице у складу са европским вредностима.

- **Медији и информисање**

У Граду ради једна локална телевизија „Кикинда“ (некадашња ТВ Рубин), радио станица „Ами“, два штампана недељника „Нове Кикиндске новине“ и „Кикиндске“ и три онлајн портала: gradski.online, tvrubin.rs i amiradio.rs. Најстарији електронски медиј, Радио Кикинда, угашен је 2015. године због неуспеле приватизације тог јавног предузећа, а годину дана касније са радом су престали и ТВ ВК и Радио ВК. Дописнике у Кикинди има више националних и војвођанских медија међу којима су: Радио телевизија Војводине, „Вечерње новости“, „Курир“, „Информер“, „Ало“, „Данас“. Дописништво РТС-а сведено је на једног запосленог (сниматељ/монтажер), што за последицу има слабу заступљеност Кикинде на националном јавном сервису, па је циљ његово функционисање вратити на некадашњи ниво. Финансијска одрживост локалних медија у великој мери зависна је од буџетског финансирања због малог локалног тржишта и врло скромних прихода од оглашавања. Град Кикинда сваке године у буџету издваја средства за пројектно суфинансирање медијских садржаја и расподељује их на основу конкурса. Квалитетно и правовремено информисање у директној је вези са остваривањем развојног и демократског потенцијала локалне заједнице, као и утемељењем система вредности и осећаја припадности заједници. Унапређивање рада локалних медија подразумева финансијска улагања, кадровска и техничка оснаживања, професионална усавршавања, прилагођавање дигиталним платформама. Потребна је већа заступљеност медијских садржаја на језицима националних мањина, као и присутност медијских формата приступачних особама са инвалидитетом (знаковни језик, Брајево писмо...). Дигитално окружење доноси веома динамичне промене у сфери медија што утиче на начин информисања, саме садржаје, али и интеракцију са грађанима, па је пожељно ићи у корак са њима и препознати нове могућности. Постоји добра сарадња институција јавног живота и медијских кућа, што јесте предуслов за промоцију ресурса и потенцијала које Град Кикинда има.

Актуелне информације грађани могу потражити и на званичној презентацији Града: www.kikinda.org.rs.

- **Брига о породици и националне мањине**

Комисија за популациону политику и родну равноправност града Кикинде је формирана 2017. године са циљем да делује у правцу систематског праћења, процењивања и утврђивања потреба и процеса у популационој политици Града Кикинде, постизања дејства на све ширу детерминистичку основу недовољног рађања које има последице на друштвеном нивоу у локалној заједници, утицај на ток демографског развоја породице и њене репродуктивне функције на локалу, наглашавања компоненте социјалног у оквиру популационе политике, смањења и сузбијања сиромаштва у локалној заједници, као и решавања актуелних проблема који се могу свести под окриље социјалне и популационе политике.

Задатак Комисије је активно деловање различитим мерама у локалној заједници, едукација и промоција шире друштвене јавности о активностима и политикама у областима које утичу на популацију: здравство, образовање, информисање, друштвена брига о деци, социјална заштита, планирање породице, рађање, бриге о породичном животу и деци, као и другим областима од значаја за локалну заједницу.

Комисија је анализом постојећих ресурса и потреба испланирала и реализовала активности током 2021. године што се може представити кроз финансијско улагање значајних средстава у оквиру ове области.

3.2.2. Кратак преглед релевантних планских докумената

Као кључни релевантни документи, из којег се могу црпети одређене идеје, сигурно да су:

1. Стратегија одрживог развоја општине Кикинда 2014-2020,
2. Анализа имплементације Стратегије одрживог развоја општине Кикинда 2014-2020, и
3. План капиталних инвестиција Града Кикинде 2020-2022.

С друге стране, како је то и Законом регулисано, држећи се начела о усклађености планских докумената, обавезујући је, а свакако и релевантан **План развоја АП Војводине** који је у фази израде у тренутку када се закључио текст овог Плана развоја. Ипак, у евентуалним ревизијама овог Плана, План развоја АП Војводине ће свакако играти кључну улогу.

3.2.3. SWOT анализа – Друштвени развој

У оквиру Радне групе за спорт, омладину, социјалну заштиту и здравство, као и Радне групе за образовање, културу, НВО, медије и националне мањине, постигнут је

консензус по питању тренутне ситуације у области друштвеног развоја Града, а који су представљени посредством следеће табеле.

Табела 3.9: Матрица SWOT анализе – Друштвени развој

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
+ Заступљеност свих нивоа образовања (предшколско, основно, средње и високо образовање)***	– Неодговарајући образовни профили у средњим школама у односу на потребе друштвене заједнице***
+ Јединствени и разноврсни културни садржаји и доступност установа културе свим грађанима***	– Кадровска мањкавост***
+ Неговање мултиетничности***	– Ниске зараде ангажованих у друштвеним делатностима**
+ Целодневни, полудневни боравак у вртићима***	– Недовољна опремљеност у образовним и здравственим установама**
+ Добри услови за рад**	– Руковођење установама и организацијама у друштвеним делатностима**
+ Постојање Центра за стручно усавршавање у граду**	– Недостатак водича на језику националних мањина (туристичка места, музеји итд)**
+ Стручни кадрови у друштвеним делатностима**	– Мањак људских капацитета у појединим медијима**
+ Заступљеност и разноврсност медија (новине, радио, телевизија, интернет портали)**	– Мањак одређених специјализованих медијских садржаја (за децу и младе, садржаји на језицима мањина...)**
+ Активност Културно – уметничких друштава**	– Бюрократизованост већине институција*
+ Суфинансирање медијских садржаја (из буџета Града, Покрајине и Републике)**	– Непостојање јединствене базе података у сфери социјалне заштите*
+ Разноврсност медија на језику националних мањина (новине, радио, телевизија, интернет портали)**	– Недостатак аналитичких и истраживачких медијских садржаја*
+ Традиција постојања установа из домена социјалне заштите **	– Неадекватна инфраструктура установа социјалне заштите **
+ Постојање стручног кадра за квалитетно обављање стручног рада у установама социјалне заштите **	– Недостатак потребног броја стручних радника за квалитетно обављање послова у сфери друштвених делатности**
+ Развијеност установа социјалне заштите (Центар за социјални рад, Геронтолошки Центар, Центар за пружање услуга социјалне заштите, ...), као и НВО из овог домена (Црвени крст, Центар за подршку женама)***	– Разноврсност медија на језику националних мањина (новине, радио, телевизија, интернет портали)**
	– Недовољно заступљеност у националним медијима **
	– Немогућност ургентног збрињавања стамбено и материјално угрожених лица*
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
✓ Домаћи и инострани фондови***	✗ Лоши демографски показатељи ***

✓ Већа сарадња са државама (Мађарска, Румунија, Немачка)***	✗ Одлив младих, стручни кадрови ***
✓ Повезивање и сарадња са другим установама у Србији**	✗ Померен систем вредности друштва***
✓ Промене у технологији**	✗ Престанак суфинансирања и донација, а Неодрживо тржишно финансирање друштвених делатности ***
✓ Едукација медијских радника, проширивање компетенција**	✗ Гашење медија**
✓ Промовисање квалитетног новинарства**	✗ Ванредна стања и ситуације**
✓ Унапређење новинарских и техничких капацитета медија**	✗ Претње и напади на медијске раднике**
✓ Оснивање нових, квалитетних медија*	✗ Привредна и економска криза**
✓ ЕУ интеграције**	✗ Политички фактори**
✓ Континуирана политика свих нивоа власти**	✗ Низак животни стандард грађана
✓ Сарадња са братским градовима и општинама**	✗ Бирографија и прописи који отежавају рад
✓ Најављене измене и допуне Закона социјалној заштити*	✗ Незаинтересованост младих за школовање и оспособљавање за дефицитарна занимања (социјални радници)*
	✗ Недовољна инфраструктурна изграђеност установа*

Напомена:

Симбол „*“ означава јачину, односно важност атрибута (* → мали, ** → средњи, *** → велики).

На основу претходне табеле, по питању **друштвеног развоја** као кључни фактори успеха Града Кикинда се могу дефинисати:

1. Мирна средина, град добро место за живот породица са млађом децом и близина великих центара.
2. Неговање мултикултуралности и мултиетичности уз квалитетну понуду образовних, спортских и културних садржаја (од етно културног наслеђа до савремене уметности) прилагођених свим старосним групама становништва.
3. Доступан квалитетан ниво здравствене и социјалне заштите.

3.3. Заштита животне средине

3.3.1. Опис тренутне ситуације

У граду Кикинда извори загађења животне средине потичу од природних и антропогених фактора.

Извори загађења **ваздуха** могу се генерално поделити у две основне категорије:

- Стационарни извори емисије (индустрија, процеси загревања индивидуалних објеката, бушотине и ранжирне станице), и

- Покретни извори емисије (саобраћај, авио-пољопривредни третмани).

Извори загађења **воде**:

- Нафтне бушотине,
- Ужа зона санитарне заштите водоизворишта, и
- Штетни утицај дивљих сметлишта на подземне воде и канале.

Извори загађења **земљишта**:

- Експлоатација нафте и гаса, и
- Дивља сметлишта

На основу изложеног треба истаћи проблеме из области заштите животне средине:

- Проблем квалитета и дистрибуције воде за пиће,
- Решавање последица експлоатације нафте у грађевинском и ванграђевинском реону,
- Делимично решен проблем отпадних вода у индустрији и пољопривреди (фарме, млекаре, кланице),
- Недостатак шумског и комуналног зеленила,
- Поновно настајање дивљих сметлишта на местима која се годинама санирају,
- Интензивна пољопривредна производња уз примену хемијских средстава заштите.

Поред наведених, постоји низ проблема који се не могу решавати на нивоу Града (кланични отпад, индустријски отпад, анимални отпад, путни појасеви и др.). Озбиљан приступ решавању еколошких проблема датира од 90-их година 20. века када су сачињене полазне основе за решавање сваког од наведених проблема.

Сви еколошки проблеми, решавају се у складу са надлежностима, могућностима Града и уз помоћ надлежних виших инстанци.

• **Клима и рељеф**

За **климу** овог подручја се се обично каже да је умерено-континентална са јасно израженим годишњим добима. Средња годишња температура ваздуха износи 11,5 °C. Најхладнији месец је јануар са средњом температуром ваздуха 0,0 °C, а најтоплији је јули са 22,5 °C. Просечна релативна влажност ваздуха износи 72,3%. Највећа релативна влажност је у децембру 87 %, а најмања у јулу 62,57%. Средња годишња вредност облачности износи 54%. Средњи број ведрих дана (чија средња дневна облачност није већа од 20 %) просечно годишње износи 61,1 дан. Број облачних дана износи просечно годишње око 92,4 дана. Највећа годишња вредност осунчаности је у јулу месецу и износи 300,4 часова, а најмања у децембру 59,9 часова. Просечна годишња вредност сијања сунца је око 2.221,3 часова, односно 6,1 часова дневно, те

је дужина осунчавања задовољавајућа. Просечна годишња количина падавина износи 554,6 *mm*. Максималне количине падавина се јављају у јулу 68,3 *mm* а минималне у фебруару 23,6 *mm*. Доминирајући су ветрови из правца северозапада и југоистока. Просечне брзине ветрова су од 2 до 3,1 *m/s*, а највећа забележена је 20 *m/s*. Просечно годишње учешће тишина на посматраном простору износи 42%.

Простор који заузима град Кикинда је део равнице северног Баната. Надморска висина тла у општини се креће од 77-84 *m*, а преовлађују коте од 79-80 *m*.

На територији Града евидентирано је укупно двадесет и три типа, подтипова и варијетета земљишта. Основни заступљени типови земљишта на територији града су черноземи, црнице, слатинска земљишта, алувијално земљиште и мочварно земљиште, трстици и сл.

• Природни ресурси и минерална богатства

Специфичност Града се огледа кроз природне ресурсе на различитим дубинама и начину њиховог коришћења. Природни ресурси Града су, пре свега:

- **Пољопривредно земљиште** - плодно пољопривредно земљиште (најквалитетнијих земљишта високих производних потенцијала) обухвата око 70.000 *ha*. Територија Града припада реону пољопривредне ратарске производње „Северни Банат” са производњом свих основних ратарских култура, а такође и лековитог, ароматичног и зачинског биља.
- **Минерална богатства** - територија Града изузетно је богата налазиштима нафте и гаса, која се експлоатишу и даље истражују. Налазишта су углавном концентрисана на три простора у оквиру Општине (Кикинда, Мокрин и Кикинда- Варош). Врсте минералних богатстава:
 - угљоводоници у течном и гасовитом стању (**нафта и гас**) и остали природни гасови;
 - неметаличне минералне сировине и сировине за добијање грађевинског материјала (**глина**);
 - **подземне воде** из којих се добијају корисне минералне сировине и геотермална енергија, као и подземне воде везане за рударску технологију и гасови који се са њима јављају.

Постојећи ресурси се користе активно (вода, нафта, гас, глина) или у мањој мери активно (термалне воде.)

• Природне и заштићене вредности

Простор града Кикинда се налази у зони активне заштите природног простора. На овој територији се налазе следећа **природна добра**:

- Специјални резерват природе ”**Пашњаци велике дропље**” проглашен је 1977.

год.; Природно је добро од изузетног значаја I категорије, са успостављеним режимом заштите II степена. (Установљен је ради очувања Велике дропље, комплекса типичних панонских биљних заједница, специфичне фауне инсеката, водоземаца, сисара и птица).

- **Спомен-парк Кикиндском партизанском одреду** је меморијални природни споменик и третира се као заштићени део природе; Под заштитом је био од 1979. до 2011. год.

Са аспекта **природних вредности** веома су значајни:

- Велики парк - "**Бландаш**"; Парк Бландаш стављен је под заштиту као споменик природе, односно природно добро III категорије са режимом заштите II степена, подигнут је 1896. год.
- **Дрвореди** *Celtis australis* у Улици краља Петра и делу улица Браће Татић Генерала Драпшина

На територији Града налазе се и следеће **заштићене врсте**:

- највеће зимско јато **сова утина** на свету је у центру Кикинде, где је 2009. год. забележено чак 734 јединки. Мала ушара (сова утина, лат. *Asio Otus*) на територији Србије заштићена је као природна реткост.
- **Велика дропља** најтежа птица летачица на свету, чије је једино станиште у Србији у резервату Пашњаци велике дропље и броји око 10 јединки.

Карактеристике општине Кикинда, тј. њене природне и створене вредности, веома су добар модел са савремен концепт одрживог туризма- екотуризма.

• **Водни ресурси**

Површинске воде. Каналска мрежа на територији Града, изграђена је у дужини од 1.133 *km*. Међутим, због нередовног одржавања, односно, недостатка финансијских средстава, делови каналске мреже су ван функције, те је проточност смањена за 30-70%. Око 50% каналске мреже има задовољавајућу функцију, када је реч о одводњавању. Постоје три каналсана тока - Златица, Ђукошина речица и Галадска. Деловима корита ових речица трасиран је Кикиндски канал, најзначајнији хидрографски објекат на подручју Града. **Кикиндски канал** је изграђен централним делом северног Баната. По својој намени и начину функционисања припада групи магистралних и пловних канала ОКМ ХС ДТД. **Штеванчева бара** (Старо језеро) је водена површина, проширење некадашњег речног тока Галадска кроз Кикинду. Налази се у непосредној близини центра, на најнижем делу града, на простору спортско-рекреационог центра „Језеро”. У граду и појединим селима налазе се и *водене површине* настале експлоатације глине и песка, као и рибњаци у атару Иђоша, Сајана и Башаида.

Подземне воде. **Фреатска издан** (издан са слободним нивоом) представља горњи, најплићи водоносни хоризонт формиран у седиментима изнад првог, глиновитог слоја. Просечна дубина издани у алувијалној равни је 226 *cm*. Просечна дубина

издани на лесној тераси била је за 30 *cm* већа и износи 256 *cm*. **Артешка издан** (издан са нивоом под притиском) обухвата подземне воде које се налазе испод фреатских. Водоносни хоризонти на подручју Града су на различитим дубинама, што показују дубине бунара по насељима. У Кикинди се користи 11 бунара за потребе водовода, у Банатском Великом Селу и Иђошу по два и у осталим насељима по један. Дубине бунара су различите и крећу се од 146 *m* до 240 *m*.

Прикупљање и одвођење **атмосферских вода** врши се системном уличних канала и делимично зацевљеном кишном канализацијом и сабирних канала. Стање у овој области је различито од насеља до насеља у зависности од конфигурације терена, нивоа изграђености и одржавања.

Контрола квалитета воде. Годишњи квартални мониторинг површинских вода врши се од стране ЗЗЈЗ Кикинда од 2014. год. на 6 локалитета (Плава Бања, Пескара, Старо језеро, Баранда бања и каналска мрежа око Старог језера). На основу анализираних органолептичких, физичко-хемијских и микробиолошких параметара, вода на свим локалитетима није препоручљива за купање, наводњавање, гајење риба нити за индустријску употребу. Контролу квалитета воде за пиће врши ЗЗЈЗ Кикинда.

- **Ваздух**

Као доминантне и стално или повремено присутне загађујуће материје у ваздуху на подручју Кикинде могу се издвојити: суспендоване честице, таложне материје, угљенмоноксид, поједини тешки метали (кадмијум, олово, цинк), полициклични ароматични угљоводоници, угљоводоници нафтног порекла, алифатични угљоводоници, као и присуство загађујућих материја из технолошког процеса МСК, метанол и сирћетна киселина. Основне загађујуће материје као што су сумпордиоксид, чађ и азотдиоксид не идентификују се као доминантне, јер процеси сагоревања фосилних горива на овом подручју нису доминантни. Контролу квсли

Мониторинг. У складу са уговором, „Завод за јавно здравље“ Кикинда доставља месечне извештаје о квалитету ваздуха са 12 мерних места (три у граду и 9 у селима), врши се мерење основних и специфичних загађујућих материја у ваздуху, и то: SO_2 + чађ, NO_2 , укупне суспендоване честице са 5 тешких метала (*As*, *Cd*, *Pb*, *Hg* и *Ni*), суспендоване честице фракције 2,5 $PM_{2,5}$ и 10 PM_{10} , као и 7 дана у месецу на два мерна места; укупне таложне материје са тешким металима (*Hg*, *Cd*, *Zn* и *Pb*) и без тешких метала. Стање квалитета ваздуха према добијеним резултатима током 2020. год. је прихватљиво (II категорија), где је број дана у којима је повећана концентрација суспендованих честица PM_{10} и $PM_{2,5}$ или чак њихова прекорачена толерантна вредност, сличне као у 2019. год. У Кикинди су постављене и две аутоматска станице за мониторинг амбијенталног ваздуха. Једна у урбаној зони (параметри: азот-диоксид, сумпор-диоксид и угљен-моноксид) и друга у непосредној близини индустријске зоне и врши контролу следећих индикатора: бензен, толуен, етилбензен, ксилен, озон и суспендоване честице. Праћење резултата мерења

могуће је путем Државне мреже за аутоматски мониторинг квалитета ваздуха на сајту Агенције за заштиту животне средине www.sepa.gov.rs и Мреже аутоматског мониторинга квалитета амбијенталног ваздуха на сајту Покрајинског секретаријата за урбанизамаи заштиту животне средине www.eko.vojvodina.gov.rs.

Годишње се врши механичко уништавање најраспрострањеније коровске биљке амброзије (јул-септембар) детекцијом и мапирање на најкритичнијим локацијама у Кикинди и свим насељеним местима у циљу смањења штетног дејства полена амброзије.

- **Деградација земљишта**

Узроци настајања загађења (деградације) земљишта на подручју Града су:

1. Загађења из ваздуха, атмосфере – емисије из технолошких процеса, емисије услед сагоревања фосилних горива, емисије услед издувних гасова аутомобила (спирањем са падавинама, а аеросоли и честице директно седиментацијом).
2. Загађења из отпадних вода - отпадне воде из технолошких процеса, отпадне воде из домаћинства, воде загађене услед пољопривредне делатности, прехранбене индустрије, итд.
3. Загађења чврстим отпадом из- привреде, домаћинства и пољопривреде,
4. Природне појаве- киселе кише, еолске ерозије,
5. Карактеристична загађења: експлоатација нафте и гаса, неконтролисана употреба пестицида и хербицида, еолска ерозија.

Од 2018. год., на основу Програма квалитета животне средине на територији града Кикинда, врши се праћење квалитета земљишта. Испитивања хемијских параметара током 2019. год. указују да су у шест од 10 узорак прекорачене граничне вредности нкла, у четири узорка су прекорачене граничне вредности бакра, а у два узорка, вредности цинка. Ремедијационе вредности мерених параметара нису прекорачене ни на једној локацији.

- **Управљање зеленилом**

Јавне зелене површине на подручју насељеног места Кикинда поверене су на уређивање, одржавање и заштиту ЈП Кикинда. Јавне зелене површине у сеоским насељима општине поверене су на уређивање, одржавање и заштиту месним заједницама.

Укупна обрасла шумска површина на територији општине Кикинда износи 214 *ha*, односно 0,001% од укупне површине Војводине. **Просечна шумовитост Града износи око 1,16%, те тако она спада у ред најобешумљенијих општина Војводине.**

- **Биљни свет**

Град Кикинда, према својим биогеографским карактеристикама, припада панонској провинцији (степски, шумско-степски и пешчарски екосистеми пашчара и лесних заравни и одређени број слатинастих екосистема). У ниским и влажним травнатим областима расту траве, ниске биљке (трска, шевар), континенталне влажне ливаде са појавом биљака као што су: лисичији репак, мајчина душица, жалфија, кантарион, а ту су и панонски ендеми: бела росуља, седлеров различак, шварценбергова боквица, панонски каранфил и лепљиви пуцавац.

Типична природна вегетација самониклих биљака задржала се на мањим површинама, око пет процената, поред путева, железничких пруга, канала, у мањим депресијама, барама и на слатинастим земљиштима.

Од аутохтоних врста дрвећа карактеристични су: храстови, липе, тополе, брезе. Од унетих врста доминантно место имају багрем, а затим црни и бели бор.

Лесна тераса, данас је најплоднији и најатрактивнији део пољопривредног земљишта, некада је била обрасла пашњацима и представљала је типичну степену. Овде се данас налазе разна жита: пшеница, јечам, кукуруз и неке индустријске биљке, као што су дуван, шећерна репа, индустријска паприка, сунцокрет, мак, итд. Самоникла вегетација је слабије распрострањена. На мањим површинама сусрећу се: чичак, коприва, зубача, булка, хајдучка трава, камилица, дивљи сирак и друге биљке коровског типа.

Подножје лесне терасе и алувијалне равни чине влажни терени са бујнијим и разноврснијим биљним светом. У неколико депресија које су задржале мочваран и барски изглед налазе се остацци Панонског пејзажа, пре разоравања степе. Од културних биљака значајно место заузима кукуруз, мање пшеница и јечам. Од сточних култура луцерка, а добар део површине је под повртарским културама и бостаном. Од самоникле вегетације, на малим површинама јављају се: љутић, боквица, слез и друге коровске биљке..

- **Животињски свет**

Постојећи биљни и животињски свет на подручју Града је веома богат и разноврстан. Међутим, на развој живог света, поред природних погодности, велики утицај је имао и антропогени фактор, и стога целокупно подручје општине Кикинда може условно да се подели на два подручја:

- подручје у којем је дејство природних фактора још увек у мањој или већој мери доминантно (подручја заштићених природних вредности),
- подручје у којем је дејство антропогеног фактора доминантно (пољопривредне површине, насеља, инфраструктурни коридори и сл.).

Фонд дивљачи омогућује развој ловног туризма по коме су ловишта кикиндске општине позната. Од великог значаја је заступљеност длакаве дивљачи од којих су најбројније срна, зец и лисица, а кикинска општина се може похвалити и многобројношћу пернате дивљачи захваљујући Ловачком удружењу "Кикинда" које на "Млаки" у близини града, на површини од 2 ha, има добро опремљену узгајивачницу фазанске дивљачи, пружа готово идеалне услове за лов свих врста дивљачи, па се због тога ово ловиште убраја међу најпознатија у Европи. Од животињског света и станишта које ове врсте настањују имамо поделу на две групе.

У прву групу спадају дивље животињске врсте које су стално настањене, то су: срне, зечеве, лисице, шакали, куне, ласице, творове, јазавце, хрчкове, мишеве, текунице и перната дивљач: фазани и јаребице. Најатрактивније заштићене врсте јесу велика дропља и сова утина.

У другу групу спадају дивље животиње „у пролазу“, ту спадају: дивље свиње и разноврсна орнитофауна, где спадају: дивље патке, дивље гуске, роде, чапље, препелице, грлице и голубови гривнаши.

Животињски свет заступљен је и разноврсним рибама од којих се јављају: шаран, кечига, тостолобик, сом, смуђ и друге рибе. Такође су заступљене разне врсте глодара, водоземаца и инсеката (ластин репак, трчуљак, а на влажнијим теренима доминирају комарци). У последње време због све већег броја дивљих депонија повећан је број галебова. Нови еколошки услови и велики утицај човека (употреба јаких хемијски средстава) одразили су се на промене животињског света, с тим што су неке врсте настале док је бројност јединки других врста знатно смањена, што је јасно приказано у случају популације зечије дивљачи.

- **Управљање чврстим отпадом**

Услуге организованог изношења комуналног отпада од 2007. године врши „А.С.А. Кикинда“ д.о.о. Компанија „А.С.А. Кикинда“ д.о.о 2016. године променила је назив и послује под именом "FCC Кикинда" д.о.о.

Одлагање комуналног отпада са подручја целог града без третмана врши се на „Регионалну санитарну депонију комуналног чврстог отпада“ која се налази на Теремијском друму у Кикинди.

Од укупног броја становника града Кикинда око 90% је обухваћено услугама одношења смећа, које врши предузеће FCC Кикинда" д.о.о. Током 2020. године 19.189 домаћинстава је обухваћено услугом одношења комуналног отпада.

Табела 3.10: Управљање отпадом у граду Кикинда

Год.	Комунални отпад из домаћинства (тона)	Пролећна / јесења акција сакупљања кабастог отпада / чишћење дивљих депонија (тона)	Одлагање комуналног отпада од стране грађана (тона)	Привредни субјекти / остало (тона)	Укупно
2019.	17547,24	1377,15	3055,33	731,9	22711,62
2020.	17273,46	3116,05	1780,81	761,8	22932,12
2021.	16763,24	704,83	4226,46	1012,74	22707,27

Извор:

- Дивље депоније**

На територији града Кикинда тренутно има око 11 дивљих депонија, која су најчешће на местима уз локалне путеве и канале.

Санација дивљих депонија се обавља већ читав низ година

У сеоским срединама током 2020.године регистровано је осам дивљих депонија (Банатска Топола, Башаид, Банатско Велико Село, Иђош, Мокрин 1 и Мокрин 2, Руско Село, Нови Козарци). На дивљим депонијама у свим насељеним местима вршено је уређење (гурање, утовар и одвоз отпада).

Табела 3.10: Преглед дивљих депонија на територији града Кикинда

Р. бр.	Насељено место	Координате		Процењена количина отпада (тона)	Процењена површина депоније (м ²)
		Н	Е		
1.	Банатска Топола	45°39'50.1"	20°28'07"	800	4.950
2.	Банатско Велико Село	45°49'00.5"	20°37'50.8"	1.000	10.500
3.	Башаид	45°38'56.3"	20°24'23.8"	50	1.800
4.	Иђош	45°49'44.9"	20°18'44.2"	50	1.500
5.	Мокрин 1	45°55'54.16"	20°23'30.06"	1.700	12.000
6.	Мокрин 2	45°55'39.8"	20°23'29.5"	2.700	21.200
7.	Нови Козарци	45°47'12.4"	20°37'59.5"	550	8.500
8.	Руско Село	45°42'44.3"	20°36'19.9"	120	3.250

Извор:

Како би се проблем дивљих сметлишта решио на најприступачнијим већ постојећим сметлиштима (претходно санираним) требало би поставити зелена острва и рециклажна дворишта.

Мере које би омогућиле смањење штетног дејства отпада на животну средину јесу и

- * Увођење обавезе примарног одвајања отпада у домаћинствима и индустрији
- * Отварање рециклажног центра и одвајање рециклабилног из комуналног отпада

Увођење строжије казнене политике и појачане контроле одлагања отпада.

3.3.2. Кратак преглед релевантних планских докумената

Као кључни релевантни документи, из којег се могу црпети одређене идеје, сигурно да су:

1. Стратегија одрживог развоја општине Кикинда 2014-2020, и
2. Анализа имплементације Стратегије одрживог развоја општине Кикинда 2014-2020.
3. План јавног здравља града Кикинде 2021-2026.
4. План капиталних инвестиција Града Кикинде 2020-2022.

С друге стране, како је то и Законом регулисано, држећи се начела о усклађености планских докумената, обавезујући је, а свакако и релевантан **План развоја АП Војводине** који је у фази израде у тренутку када се закључио текст овог Плана развоја. Ипак, у евентуалним ревизијама овог Плана, План развоја АП Војводине ће свакако играти кључну улогу.

3.3.3. SWOT анализа – Заштита животне средине

У оквиру Радне групе за заштиту животне средине постигнут је консензус по питању тренутне ситуације у области заштите животне средине у Граду, који су представљени посредством следеће табеле.

Табела 3.11: Матрица SWOT анализе – Заштита животне средине

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
+ Градски секретаријат за ЗЖС (кадрови, База података,...) ***	– Неразвијена свест о значају ЗЖС ***
+ Буџетски Фонд за ЗЖС ***	– Загађеност пољопривредног земљишта (минерална ђубрива, пестициди, нафта, гас,...)***
+ Планска документација (План управљања отпадом – локални и регионални, Основа газдовања шумама, Просторни план,...) **	– Слаба пошумљеност – недостатак катастарских честица***
+ Програми и планови (Катастар загађивача, Катастар зелених површина, годишњи програми наменског утрошка средстава за ЗЖС..) ***	– Без добијених аката за ИППС постројења**
+ Градске одлуке **	– Непостојање канализационе мреже у селима***
+ Природни ресурси (подземне термалне воде, Старо језеро, парк Бландаш, уређене зелене површине, заштићене биљне и животињске врсте, заштићени део природе „Пашњаци велике дропље“,...) ***	– Изливање осочних вода са фарми**
+ Завод за јавно здравље (мониторинг,...) **	– Неактиван НВО сектор **
+ Градска/регионална депонија **	– Лоше стање каналске мреже *
+ ФЦЦ д.о.о (организовано управљање отпадом)***	– Поновно настајање дивљих сметлишта **
+ ЈП Кикинда – област зеленила **	– Лош квалитет воде за пиће (вода и дистрибутивна мрежа) ***
+ НВО у области ЗЖС **	– Слаба техничка опремљеност институција за мониторинг *
+ Симићев салаш – излетиште *	– Некоришћење термалних вода **
+ Средња школа – образовни профил за ЗЖС *	– Непостојање рециклажног центра **
+ Ловиште „Млака“ *	– Недовољна сарадња са управљачем Пашњака велике дропље *
+ ДТД – Кикиндски канал *	– Суспендоване честице у ваздуху *
+ Екоремедијација водених површина- водени прстен око града **	

ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
✓ ЕУ интеграције – законодавство**	✗ Индустрија – прљаве технологије и непостојање или неадекватни системи за пречишћавање***
✓ Постојеће домаће законодавство*	✗ Неадекватна примена агротехничких мера***
✓ ЕУ фондови*	✗ Подземне воде**
✓ Покрајинска и републичка аутономна мерна станица за ваздух*	✗ Суша*
✓ Рудна рента и накнада за аерозагађење***	✗ НИС а.д. (изливање нафте, ерупције гаса,...)*
✓ Придруживање других општина у регионалну депонију**	
✓ Климатске промене – највећи број осунчаних дана у региону***	
✓ Употреба алтернативних извора енергије**	

Напомена:

Симбол „*“ означава јачину, односно важност атрибута (* → мали, ** → средњи, *** → велики).

На основу претходне табеле, по питању **заштите животне средине** као кључни фактори успеха се могу дефинисати:

1. Употреба и активација природних ресурса
2. Повећање средстава и употреба средстава Фонда за ЗЖС

3.4. Развој инфраструктуре

3.4.1. Опис тренутне ситуације

- **Путна мрежа**

И поред свог рубног положаја у Србији, Кикинда представља значајну саобраћајну раскрсницу. Од ње се зракасто разилазе саобраћајнице ка Сегедину, Араду, Темишвару, Зрењанину. Растојање између Кикинде и ових градова износи између 50 и 100 km. Саобраћајни положај Кикинде умногоме је одређен близином државне границе, која га чини мање повољним када је у питању унутрашњи саобраћај, али отварањем граничног прелаза у Накову, скрајнутост са главних саобраћајница је умногоме ублажена.

Друмски саобраћај. Укупна дужина путева у општини Кикинда износи 210,268 km, од чега на државне путеве I реда 61,189 km, на државне путеве II реда 51,406 km, а на општинске путеве 97,673 km. Дугогодишњи изостанак инвестиција у путну мрежу разлог је изузетно лошег стања на свим категоријама. Пут IB-13 је од великог значаја за град Кикинда, пошто представља главну везу са градом Зрењанин, и даље са Београдом, са једне стране и Хоргошем, тј. границом са Мађарском са друге стране. Од општинских путева највеће саобраћајно оптерећење присутно је на ОП I-3 (деоница Кикинда – Банатска Топола), због интензивних радова на нафтним бушотинама које се налазе у зони овог пута. Пошто је коловозна конструкција пројектована за мања оптерећења и већ у лошем стању, њено пропадање је интензивиранио у последњих неколико година. Транзитни саобраћај кроз Кикинду није решен на добар начин пошто државни путеви пролазе кроз само језгро града. Новом категоризацијом државни путеви првог и другог реда се пружају улицама Иђошки друм, Краљевића Марка, Дистричка, Николе Тесле, Ослобођење и делом улице Стевана Сремца (од улице Ослобођења до раскрснице за Руско Село). Због великог броја комерцијалних садржаја у самом граду Кикинди (нарочито у улицама Ј. Ј. Змаја и Светосавска) и даље ће постојати теретни саобраћај који гравитира ка центру града. То изискује реконструкцију градских саобраћајница и, нарочито,

раскрсница које не испуњавају геометријске захтеве за теретна возила. Такође треба урадити и студије саобраћајних токова и сагледати могућа решења која би умањила број теретних возила која се крећу градским саобраћајницама а да се истовремено омогући неометано снабдевање комерцијалних објеката у граду. У самом граду да би се побољшало стање са транзитним саобраћајем, али га неће у потпуности решити.

Железнички саобраћај. Железнички саобраћај у Кикинди има дугогодишњу традицију, још из времена Аустроугарске када је Кикинда била индустријски центар Баната, чији је већи део по завршетку I светског рата припао Румунији. Кроз Кикинду пролазе три пружна правца: Кикинда – Банатско Велико Село – Румунска граница/ Жомбољ (14,3 km); Кикинда – Ново Милошево – Чока – Сента (42 km); Кикинда – Мокрин – Врбица – Подлокањ – Банатско Аранђелово (38 km). У граду Кикинда постоји објекат железничке станице који је реновиран. Један од најзначајних пројекта у области железничког саобраћаја, не само за Град, већ и за АП Војводину је пројекат ревитализације правца Сегедин – Кикинда – Темишвар. Реконструисана пруга требало би да буде дужине 114 km, од чега на Мађарску отпада 17 km, Србију 54 km, а на Румунију 43 km. Пројектована максимална брзина на новој прузи Сегедин – Кикинда – Жомбољ – Темишвар је 160 km/h, што значи да би се од Кикинде до Сегедина могло стићи за 20, а до Темишвара за 30 минута.

Водени саобраћај. Системом Дунав-Тиса-Дунав у граду Кикинда је омогућено и обављање водног саобраћаја. У самом граду постоји пристаниште које има капацитет од 100.000 до 500.000 тона расутог терета и бродове носивости до 1.000 тона. Иако је речни саобраћај најјефтинији вид саобраћаја, услед лошег стања у коме се налази канал ДТД, пристаниште у Кикинди је слабо искоришћено и тренутно ради са 20 до 25% капацитета. Претходних година је реконструисан канал ДТД од Сајанске уставе до моста на путу Кикинда-Иђош. Град Кикинда планира да се реконструишу и низводне деонице канала до улива у канал Банатска Паланка – Нови Бечеј, чиме би он постао плован и тако се отворила још једна могућност за развој Града.

Ваздушни саобраћај. У граду постоји спортски аеродром, који омогућава слетања и полетања спортских и пољопривредних авиона. За изградњу и реконструкцију аеродрома, израђена је пројектно техничка документација чијом реализацијом би се омогућио саобраћај за мање путничке авионе (до 10 места).

- **Електронска комуникациона инфраструктура**

Покривеност телекомуникационом мрежом на територији Града је таква да Телеком Србија има фиксну и мобилну телекомуникациону мрежу у свим насељеним местима, Yettel (Telenor) и A1 (VIP) имају мобилну мрежу са мобилним интернетом на читавој територији Града Кикинде, а SBB и Total TV имају и такође фиксну мрежу. Телеком Србија је сва насељена места повезао оптичким кабловима и у свим насељеним местима постоје фиксне мреже са мултисервисним приступним чворовима, тако да су створени услови за пружање савремених широкопојасних

телекомуникационих услуга као што су фиксна телефонија, брзи приступ интернету и високо квалитетан ТВ сигнал преко интернет протокола – IPTV. У Кикинди и Мокрину спроведена је оптичка мрежа до крајњих корисника тако да је проширен пакет услуга за интернет, телевизију и фиксну телефонију „Телекома Србија“, а у плану је и дигитализација мреже у Кикинди од стране „SBB“. Интернет, фиксну телефонску мрежу и понуду TV услуге пружа и „Orion Telekom“.

Генерално сви оператери телекомуникационих услуга своје пословне планове заснивају на тржишним принципима, тј. улажу у развој инфраструктуре тамо где се очекује већи број корисника услуга или тамо где постоји захтев конкретног корисника за услугом.

- **Електрификација**

Дистрибуцију електричне енергије на територији Града обавља Електродистрибуција Зрењанин - Погон Кикинда. Погон Кикинда покрива град Кикинду и девет насељених места са око 798 *km* водова у погону по свим напонским нивоима, две ТС 110 kV, пет ТС 35/10 и 222 дистрибутивне трафостанице.

У погледу покривености домаћинстава електричном енергијом у планском периоду не предвиђају се проблеми, осим у појединачним изузетним случајевима. Изградња и одржавање мреже свих напонских нивоа изводе се у складу са годишњим и средњорочним плановима Електродистрибуције Зрењанин. Развој електроенергетске мреже се планира у складу са Студијом дугорочног плана и концепције развоја средњенапонске мреже Погона Кикинда, из новембра 2011. год, за период до 2025. год. Основн правци у развоју електроенергетске мреже на подручју Града Кикинде воде ка преласку на 20kV мрежу и побољшању квалитета постојеће 20kV мреже. Да би побољшали квалитет напајања купаца из 20kV мреже неопходна је замена старих типова 20kV каблова што ЕД Зрењанин, погон Кикинда већ годинама уназад ради, колико инвестициона средства дозвољавају. Такође се као слаба тачка показало и разводно постројење 20kV у ТС 110/20kV Кикинда 2 где с времена на време долази до пробоја пролазних изолатора. Да би се остварио прелазак на 20kV напајање сачињен је средњорочни план преласка који подразумева, између осталог, доградњу још једног трафо поља у ТС Кикинда 1 са којег би се вршио 20kV развод у циљу постепеног преласка на нови напонски ниво.

Једна од битнијих инвестиција је реконструкција разводног постројења Банатска Топола које је тренутно на погонском напону 10kV. Ово постројење је у лошем стању и не задовољава ни погонски напон од 10kV. То разводно постројење служи за напајање Банатске Тополе и Башаида са могућношћу напајања из два правца – ТС 35/10 kV Руско Село и ТС 35/10 kV Шумица. Изградња далековода 110 kV Ада – Кикинда (трафо станица Кикинда 2) је дата као план у два документа:

- У Просторном плану АП Војводине наведена је ова инвестиција са трасом од 25 *km* и са етапом израде 2010(2015);

- ЕМС: „План развоја преносног система” – за период до 2015 године.

Јавна расвета је добрим делом изведена на стубовима нисконапонске надземне мреже и претежно је са ефикасним изворима светлости (натријумове сијалице). Потребно је комплетну расвету реализовати у складу са принципима енергетске ефикасности. На простору Града постоји изграђена преносна и дистрибутивна мрежа, коју је потребно ревитализовати и обезбедити нове капацитете. Постојећу нисконапонску мрежу у свим насељима на простору општине Нова Црња, потребно је у потпуности реконструисати.

Електричну енергију у наредном периоду потребно је обезбедити делом и из обновљивих извора. Напајање електричном енергијом садржаја ван насеља може се обезбедити и из сопствених извора (агрегати, обновљиви извори енергије)..

- **Топлификација и гасификација**

Основна делатност ЈП "Топлана", Кикинда је производња топлотне енергије и њена дистрибуција системом даљинског грејања до крајњих корисника на територији града, као и димничарска делатност на територији Града. За производњу топлоте, Топлана има 4 котларнице укупне инсталисане топлотне снаге од 59 MW са 9 котловских јединица у четири котларнице. На систему даљинског грејања је и 137 измењивачких и самодистрибуционих подстанца.

Топлотни конзум који Топлана опслужује 30 MW, а укупна инсталисана снага је 59 MW, тако да постоји могућност додатног прикључења на дистрибуциони систем. Укупна грејна површина износи 213.813,11 m², а на систему даљинског грејања постоје 142 подстанице.

У споредне делатности ЈП "Топлана" спада пружање услуга одржавања инсталација централног грејања, извођење радова на прикључењу корисника на систем даљинског грејања, одржавање грејања по школама и предшколским установама.

Када је у питању дистрибуција гаса акценат је на потенцијалној замени челичних цеви полиетиленским цевима за гас, које су у систему дистрибутивне градске гасне мреже већ око 40 година. Проблем је због све чешћих хаварија гасовода изазваних корозијом. Део дистрибутивне гасне мреже који је изграђен од челичних бешавних цеви различитих пречника је збирно око 210 km. Ово је велики подухват како у машинском, тако и у грађевинском смислу. Такође, исто је потребно и у селима: Банатско Велико Село 28.170 m, Башаид 20.754 m, Мокрин 48.527 m, Наково 15.158 m, Нови Козарци 17.331 m и Руско Село 514 m.

Стратешки важан ће бити магистрални гасовод Мокрин (граница са Румунијом) - Арад у дужини од 12 km са српске стране, пречника DN 600, капацитета 1,6 млрд m³/годишње, са максималним притиском од 63 bara (3 km) и 50 bara (9 km). Тај пројекат је у складу са Планом развоја транспортног гасоводног система за период

2020-2029.“. Гасовод је важан због додатног правца снабдевања гасом, али и због концесије на истраживањима и експлоатацију нафте и гаса у пограничним деловима Румуније у близини Кикинде. Овим повезивањем Град Кикинда и Севернобанатски управни округ имаће додатну стратешку важност у међусобним односима са Румунијом.

Магистрални гасовод МГ 01, који пролази кроз Кикинду, највећим делом заузет је транспортом са гасних поља која експлоатише НИС на северу Баната. С обзиром да се налази на листи планираних гасовода за период 2020. – 2029. године разводни гасовод од Елемира до Кикинде биће од великог значаја и за „МСК“, те и за повезивање са будућом гасном интерконекцијом са Румунијом

- **Водоснабдевање**

На територији Града системи за водоснабдевање се састоје од централног водоводног система града и одвојених система за водоснабдевање осталих градских насеља: Мокрин, Сајан, Иђош, Нови Козарци, Банатско Велико Село, Банатска Топола, Башаид, Винцаид и Наково којима управља ЈП „Кикинда“.

Стање у којем се водоводни систем града налази већ дужи период времена, разлог је што се не могу задовољити потребе становништва, ни по количини ни по квалитету испоручене воде. Проблем водоснабдевања града се првенствено односи на неизграђеност система, неадекватан квалитет воде и на прекомерну експлоатацију, ограничених ресурса подземних вода. Постојеће стање карактерише и постојање обимне техничке документације (пројеката, анализа, студија), коју нису пратиле одговарајући радови и мере.

Водовод града Кикинде, који је изграђен 1960-тих година и данас функционише по застарелом моделу бунари – хидрофори – мрежа, са дезинфекцијом воде директно на месту водозавода. Без постројења за припрему воде за пиће, резервоара и црпних станица, систем није у могућности да становништву обезбеди уредну испоруку хигијенски исправне и квалитетне воде. Евидентирано је да за то неповољно стање постоје и објективни и субјективни разлози, један од објективних разлога је лош квалитет сирове воде, која се захвата из основне издани неогеног аквифера, који има повишену температуру и садржи прекомерне количине хуминских материја и амонијака, као последице природног геолошког састава водоносног слоја, односно специфичне хидрогеолошке ситуације подручја. Посебан проблем у садашњем стању експлоатације представља велика количина органских материја у сировој води, која у процесу хлорисања, ствара штетне нуспродукте – трихалометане. С друге стране, оријентација искључиво на ресурс подземних вода не само за потребе водоснабдевања него и за потребе привреде и индустрије, довео је до прекомерне експлоатације и значајног снижења нивоа издани до 20-так метара (у просеку 0,5 m – 1 m годишње).

Централни систем водоснабдевања снабдева се водом за пиће путем 10 бунара са изворишта "Шумице" и једног бунара који се налази у самом граду (бунар „Језеро"). На свим водозахватима постоји само ужа зона санитарне заштите, а евидентирани проблеми су бушотине нафте, које пробијају водоносни слој и канал отпадних вода који тече у непосредној близини изворишта. У овим околностима постоји латентна опасност од неконтролисаног истицања нафте, која може представљати потенцијални извор загађења изворишта подземне воде. Сви бунари су опремљени пумпама високог притиска, а рад бунара је регулисан хидрофорима, па је на тај начин неравномерност потрошње "пребачена" на каптирану издан. Стратегија задовољавања повећаних потреба за водом се састојала, у прошлости, само у "раубовању" бунара повећањем експлоатације постојећих и грађењем нових бунара, без примене мера рационализације потрошње, смањења губитака у мрежи и елиминације нелегалних прикључака.

Цевоводи су изграђени од разних материјала: азбест-цемента, пластике, гвожђа, олова, поцинкованог, често су недовољних пречника, на основу чега се закључује да је неопходна реконструкција великог дела цевовода. Наведени проблеми имају за последицу честе кварове на мрежи, недовољне притиске у цевима на крајевима мреже, а посебан проблем представља неадекватан квалитет воде за пиће.

Неке цеви су због материјала од којег су изграђене, штетне по здравље људи, као на пример оловне и азбест-цементне цеви. Неадекватан квалитет воде за пиће може се оценити као изузетно важан проблем, који може да утиче на здравље становништва. Сем тога, проблем је и прекомерна експлоатација изворишта и недостатак кључних објеката у водоводном систему. У систему не постоји постројење за кондиционирање воде (ППВ - фабрика воде), објекти за изравнавање потрошње (резервоари) и уређаји за потискивање у дистрибутивну мрежу (црпне станице), а постојећа дистрибуциона мрежа је неадекватна - стара и амортизована.

Стање снабдевања водом у месним заједницама није боље од стања у граду Кикинди. Карактеристике водног ресурса, начин експлоатације и тип система водоснабдевања су исти: бунар – хидрофор – пумпа. Процењује се да месни системи водоснабдевања насеља која припадају Граду Кикинди имају веома скромну потрошњу воде, реда величине 25 l/s. Прикључивање ових сеоских водовода на централни систем водоснабдевања Кикинде има смисла само када он буде у потпуности саниран и доведен у функционално стање. Под тим се подразумева проширење изворишта, изградња постројења за кондиционирање воде, резервоара, црпних станица и реконструкција и доградња дистрибутивне мреже у Кикинди. С обзиром на тренутну ситуацију, претпоставља се да би садашња потрошња воде у насељима могла да буде само незнатно повећана. Квалитет воде у водоводном систему директна је последица неадекватног система и неповољног састава сирове воде. Испитивања и контролу воде за пиће обавља Завод јавно здравље Кикинда.

За потребе обезбеђења воде за пиће за насељена места на територији Града Кикинда, а

како становништво у њима не би било у неравноправном положају према становништву у насељу Кикинда, Град Кикинда и ЈП „Кикинда“ су донели одлуку да се приступи изради пројектно-техничке документације за изградњу постројења за прераду воде за пиће и реконструкцији водоводне мреже за сеоска места.

С тим у вези, током 2020. године приступило се изради пројектне документације за изградњу постројења за прераду воде за насеља Мокрин, Наково и Руско Село. Предвиђени поступак прераде сирове воде би требало да обухвати процесе озонизације, коагулације и флокулације, филтрације, реверзне осмозе и дезинфекције, што подразумева да се постројење састоји од следећих технолошких целина:

- * Предозонизација
- * Реакциони танк
- * Коагулација и флокулација
- * Танк за таложење/седиментацију
- * Секундарна озонизација
- * Филтрација на испуни од активног угља и АФМ-а
- * Реверзна осмоза
- * Завршна дезинфекција воде.

• **Канализација и отпадне воде**

Каналисање отпадних и атмосферских вода на територији града Кикинде врши се сепаратно, што представља одвојени систем каналисања отпадних и атмосферских вода. Од свих насеља на територији града, само у Кикинди постоји изграђена канализациона мрежа и то у скромном обиму у односу на систем водоснабдевања.

Канализациона мрежа отпадних вода у насељу Кикинда је гравитационог типа, састављена од цевног материјала разних пречника и материјала, укупне дужине око 111 km. Сакупљена отпадна вода се одводи до Постројења за пречишћавање отпадних вода (ППОВ), уз помоћ 13 препумпних црпних станица.

Од укупног броја корисника услуга у Кикинди, канализационом мрежом отпадних вода је обухваћено њих око 85%. Делови насеља који нису опремљени канализацијом отпадних вода су Железнички нови ред, Стрелиште, улице Пут за пристаниште, Водице и Банатска (директно се ослањају на извориште за јавно водоснабдевање „Шумице“).

Последњих година сходно расположивим финансијским средствима, врши се доградња ове инфраструктуре, али је проценат прикључења на мрежу у односу на могућности уличних колектора још увек релативно мали.

Постројење за пречишћавање отпадних вода у Кикинди које је у саставу Јавног предузећа за комуналну инфраструктуру и услуге „Кикинда“ захтева реконструкцију и доградњу, јер квалитет пречишћене воде коју он испушта не задовољава критеријуме у складу са Законом о водама и Уредби о граничним вредностима

емисије загађујућих материја у воде и роковима за њихово достизање ("Сл. гласник РС", бр. 67/2011, 48/2012 и 1/2016).

У Кикинди су забележени и случајеви мешања канализације атмосферских и отпадних вода, што је веома непожељно у погледу ефикасности постројења за пречишћавање отпадних вода у условима краткотрајних великих осцилацијама протока.

Изградња постојећег уређаја за пречишћавање отпадних вода (УПОВ) је започета 1969. год. Постројење је реконструисано и дограђивано до 90-тих година и као такво пуштено у пробни рад у коме се и данас налази. Тренутни капацитет ППОВ је 40.000 еквивалентних становника (ЕС) и захтева радове на реконструкцији и доградњи објеката на линији муља који до данас нису изграђени. На постојећем УПОВ-у врши се механичко и биолошко пречишћавање отпадних вода са активним муљем у суспендованом облику.

Током 2005. године израђен је главни пројекат комплетирања линије воде у две етапе, прва до 40.000ЕС и друга до 120.000ЕС, а током 2012. године је урађен главни пројекат комплетирања линије муља и линије биогаса.

На основу наведене документације, 2011. године уграђене су нове центрифугалне пумпе главне станице за примарно дизање, капацитета 2x150 л/с, а 2013. године је изграђено рото-сито светлог отвора 2 *mm* и доведен је у функционално стање аерисани песколос са сепаратором масти. У периоду 2017-2019. године уграђени су нови погонски мотор-редуктори и лопатице за унос кисеоника на аерационом базену и унапређена је главна црпна станица са новим пумпама и пратећом аутоматиком за контролу њиховог рада.

По европским стандардима и све већим еколошким потребама за очувањем животне средине постојеће стање УПОВ-а захтева повећање капацитета и квалитета пречишћавања употребљене воде за шта је неопходно израдити пројектну документацију, обезбедити финансијска средства и на крају реализовати инвестицију на комплетирању линије воде и изградњи линије муља.

3.3.2. Кратак преглед релевантних планских докумената

Као кључни релевантни документи, из којег се могу црпети одређене идеје, сигурно да су:

1. Стратегија одрживог развоја општине Кикинда 2014-2020, и
2. Анализа имплементације Стратегије одрживог развоја општине Кикинда 2014-2020.
3. План капиталних инвестиција Града Кикинде 2020-2022.
4. Измене и допуне Просторног плана општине Кикинда (Службени лист града Кикинде, број 17/2020)

5. Генерални урбанистички план Кикинде (Службени лист општине Кикинда, бр. 26/2014);
6. План генералне регулације централног дела насеља Кикинда („Сл. лист Града Кикинде“, бр. 09/2016, 18/2019 и 4/2022);
7. План генералне регулације југоисточног дела насеља Кикинда („Сл. лист општине Кикинда“, бр. 32/2014, 31/2021 и 34/2021);
8. План генералне регулације североисточног дела насеља Кикинда („Сл. лист Града Кикинде“, бр. 12/2016 и 21/2021);
9. План генералне регулације радне зоне у насељу Кикинда („Сл. лист града Кикинде“, бр. 22/2017 и 17/2020).

С друге стране, како је то и Законом регулисано, држећи се начела о усклађености планских докумената, обавезујући је, а свакако и релевантан **План развоја АП Војводине** који је у фази израде у тренутку када се закључио текст овог Плана развоја. Ипак, у евентуалним ревизијама овог Плана, План развоја АП Војводине ће свакако играти кључну улогу.

3.3.3. SWOT анализа – Развој инфраструктуре

У оквиру Радне групе за развој инфраструктуре постигнут је консензус по питању тренутне ситуације у области заштите животне средине у Граду, који су представљени посредством следеће табеле.

Табела 3.12: Матрица SWOT анализе – Развој инфраструктуре

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
+ Изграђеност путне мреже (око 92%)***	– Лош квалитет пијаће воде***
+ Изграђеност канализационе мреже у граду (око 85%)***	– Непостојање канализационе мреже по селима**
+ Урађена оптичка мрежа на целој територији града –Телеком Србија***	– Лоше одржавање постојеће мреже за одвођење атмосферских вода**
+ Изграђена депонија по ЕУ стандардима***	– Лоше стање путне мреже**
+ Комплетна покривеност телекомуникационом мрежом***	– Нерешени имовинско правни односи на путу Иђош – Ада*
+ Развијена гасна мрежа (град и насељена места)**	– Недовољан број паркинг места у гушће насељеним деловима града*
+ Развијена електрична мрежа (град и насељена места)**	– Неопходна реконструкција дела водоводне мреже*
+ Више оператера у области телекомуникација*	– Неопходна реконструкција дела вреловода*
+ Две радне зоне**	
+ Изграђени водопривредни објекти (канални, црпне станице)**	

+ Улагање у инфраструктуру на републичком нивоу**	
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
✓ Раст интересовања инвеститора за улагања у Кикинду и Србију***	✗ Одлив образованог/стручног кадра **
✓ Велики број домаћинстава обухваћених одношењем смећа а самим тим и прилика за рециклажу**	✗ Наставак пандемије корона вируса**
✓ Постојање дозволе за проширење депоније	✗ Мигрантске кризе**
✓ Израђена ПТ документација за изградњу неизграђене канализационе мреже**	✗ Политички утицај и политичке промене*
✓ Изградња брзе саобраћајнице Сомбор (граница са Мађарском и Хрватском) – Кикинда (граница са Румунијом) и аутопута Београд – Зрењанин – Нови Сад***	
✓ Изградња фабрике воде**	
✓ Мост на Тиси у Ади**	
✓ Алтернативни извори снабдевања енергијом градске топлане*	

Напомена:

Симбол „*“ означава јачину, односно важност атрибута (* → мали, ** → средњи, *** → велики).

На основу претходне табеле, по питању **развоја инфраструктуре** као кључни фактори успеха се могу дефинисати:

1. Решавање проблема пијаће воде
2. Подизање категорије граничног прелаза Наково
3. Реализација путног правца Сомбор-Кикинда, тзв. “Војвођански осмех”.

3.5. Интегрална анализа

Након спроведених анализа по приоритетним областима, а које утичу на одрживи развој града Кикинда, извршена је интеграција и агрегација идентификованих фактора, на основу којих се дошло до консензуса око кључних фактора и стратешких усмерења развоја. На овај начин, добијена је основа за правилно одређивање стратешких усмерења развоја Града, односно за касније дефинисање приоритетних циљева развоја у планском периоду 2022-2030. године.

Сви резултати добијени у овом аналитичком делу, требају бити узети у обзир приликом израде других планских докумената Града.

У наставку је приказана Интегрална матрица SWOT анализе у коју су унешени фактори развоја препознати у секторским анализама, као и фактори формулисани на начин да представљају интеграцију или агрегацију појединачних фактора из секторских анализа.

Табела 3.13: Матрица SWOT анализе – Интегрална матрица

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
+ Пољопривредно и индустријско наслеђе са расположивим ресурсима (обрадиво земљиште, енергенти, индустријске зоне, радна снага, ...)***	- Останак младих високо образованих у великим центрима након завршетка школовања ***
+ Географски положај, на само 10 km од границе са ЕУ, близина аутопута А1 (Е75) и граничног прелаза Хоргош ***	- Лош квалитет воде за пиће (вода и дистрибутивна мрежа)***
+ Заступљеност установа културе (Позориште, Културни центар, Музеј, Библиотека, Историјски архив, Музеј и ЦЛПУ "TERRA" ...)***	- Неадекватно стање и недовољно одржавање инфраструктуре (путеви, мреже...) **
+ Комплетна покривеност телекомуникационом мрежом**	- Некомплетност инфраструктуре у индустријским зонама**
+ Урађен ГИС на целој територији Града – ТЕЛЕКОМ Инсталације у Телеком Србија**	- Непостојање канализационе мреже у сеоским местима**
+ Функционалност институција здравствене заштите на сва три нивоа (Дом здравља, Болница, Завод за јавно здравље)**	- Неразвијена свест о значају ЗЖС **
+ Функционалност институција социјалне заштите (Геронтолошки центар, Центар за социјални рад, Центар за пружање услуга социјалне заштите, ...), Црвени крст и ванинституционална социјална заштита (Служба за помоћ у кући...)**	- Истицање појединачних у односу на опште интересе од стране субјеката у сфери друштвених делатности**
+ Инфраструктура у спорту и рекреацији**	- Неодговарајући образовни профили у средњим школама у односу на потребе локалне заједнице**
+ Јавно предузеће за комуналну инфраструктуру Кикинда**	- Недовољна опремљеност у образовним и здравственим установама**
+ Градски секретаријат за ЗЖС (кадрови, База података, ...) **	- Недовољно развијена инфраструктура у установама здравствене заштите**
+ Постојање медија (новине, ТВ, радио, Интернет)**	- Неактиван НВО сектор - слаби резултати**
+ Заступљеност свих нивоа образовања (предшколско, основно, средње и високо образовање) и Регионални центар за стручно усавршавање*	- Дивља сметлишта**
+ Развијена инфраструктурна мрежа (путна, водовод, канализациона, електро,..)*	- Изливање канализације и осока са фарми у канал Старог језера**
+ Изграђени водопривредни објекти (канални, црпне станице)*	- Бирократизованост већине институција*
+ Постојећи локали којима управља Град*	- Слаба пошумљеност *
+ Ученички и студентски дом*	- Недовољно ефикасан рад пољоочуварске службе*

	- Недовољна техничка опремљеност институција за мониторинг животне средине*
	- Непостојање јединствене базе података у сфери социјалне заштите*
	- Некомплетност урбанистичко-планске документације*
	+ Загађеност пољопривредног земљишта (минерална ђубрива, пестициди, нафта, гас,...)*

ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
✓ Долазак великих страних инвеститора у непосредну близину Кикинде ***	✗ Неповољни демографски трендови***
✓ Близина Румуније и Мађарске и могућа дислокација инвеститора у Кикиндy ***	✗ Одлазак школоване радне снаге у економске јаче градове Србије и у иностранство**
✓ Изградња брзе саобраћајнице Сомбор (граница са Мађарском и Хрватском) – Кикинда (граница са Румунијом) и аутопута Београд – Зрењанин – Нови Сад ***	✗ Наставак пандемије**
✓ Домаћи и страни фондови **	✗ Неразвијеност и лоше одржавање постојеће мреже за одвођење атмосферских вода**
✓ Искоришћавање зелене енергије (ветропаркови, соларни паркови...)**	✗ Нижи организациони ниво републичких ЈП у Кикинди и немогућност праћења динамике развојних потреба града (ЕПС, ТЕЛЕКОМ,...)**
	✗ Недовољна контрола - инспекције*
	✗ Недовољна еколошка свест у заједници*
	✗ Непостојање градског/регионалног рециклажног центра*
	✗ Неумреженост установа културе*
	✗ Лоше регулисани саобраћајни токови кроз град*

Напомена:

Симбол „*“ означава јачину, односно важност атрибута (* → мали, ** → средњи, *** → велики).

Из претходне табеле се као кључне одреднице у дефинисању стратешких параметара развоја Града Кикинде јасно издвајају:

ШАНСЕ:

1. Пољопривредно и индустријско наслеђе са расположивим ресурсима (обрадиво земљиште, енергенти, индустријске зоне, радна снага, ...)***

2. Заступљеност свих нивоа образовања (предшколско, основно, средње и високо образовање)***
3. Изграђеност инфраструктуре (путна, енергетска, телекомуникациона мрежа, као и комунална)***

СЛАБОСТИ:

1. Останак младих високо образованих у великим центрима након завршетка школовања ***
2. Још увек неквалитетна вода за пиће ***
3. Кадровска мањкавост***
4. Загађеност пољопривредног земљишта (минерална ђубрива, пестициди, нафта, гас,...)***
5. Лоше стање дела постојеће инфраструктуре (нпр. путне мреже, ...)***

ШАНСЕ:

1. Долазак великих страних инвеститора у непосредну близину Кикинде ***
2. Гранични прелаз Наково, ако буде дозвољен промет теретних возила веће носивости ***
3. Домаћи и страни фондови***

ПРЕТЊЕ:

1. Лоши демографски показатељи ***
2. Померен систем вредности друштва***
3. Узурпатори пољопривредног земљишта у државној и јавној својини***
4. Индустрија – прљаве технологије и непостојање или неадекватни системи за пречишћавање***

Као **кључни фактори успеха**, односно просперитета града Кикинде идентификовани из претходно спроведених анализа су:

1. Даљи индустријски развој,
2. Раст прихода грађанства и
3. Заустављање негативних демографских трендова.

4. ВИЗИЈА РАЗВОЈА

Из свега претходно наведеног уочљиво је да Град Кикинд поседује одређене потенцијале за сопствени одрживи развој заснован, пре свега, на даљем развоју индустрије, а у том контексту важна је и добра саобраћајна повезаност са главним српским центрима и пограничним делом Румуније. Такође, развој ове средине ће бити заснован и на унапређењу комуналне инфраструктуре у граду и селима, демографском подмлађивању и привлачењу младих људи да остану или заснују породицу у Кикинди, развоју сектора услуга, очувању села, подизању квалитета услова за спорт и спортски туризам, те разноврстан и богат културни живот.

Узимајући све претходно наведено у обзир, дефинисана је ВИЗИЈА развоја Града Кикинде до 2030. год:

Град Кикинда је развијени индустријски центар, саобраћајно добро повезан са значајнијим регионалним центрима у земљи и иностранству, који омогућава миран и садржајан живот, нарочито породицама са млађом децом.

5. ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉЕВИ РАЗВОЈА

У недостатку важећег **Плана развоја АП Војводине**, који је још увек у фази израде, а на основу детаљних анализа спроведених у претходном делу, дефинисани су приоритетни циљеви развоја Града Кикинде до 2030. год.

5.1 Приоритетни циљ развоја 1: **Индустријски и привредни развој**

Иако је Кикинда са својим насељима смештена у пољопривредном региону, за највећи севернобанатски град можемо да кажемо да је он превасходно индустријски град са богатом традицијом.

У сектору индустрије тренд је даљи развој металске индустрије и производњи делова за моторна возила. Преговори које Град Кикинда води са потенцијалним инвеститорима указују на потребу потпуног оспособљавања Индустријске зоне „Расадник“ изградњом трафо станице додатне снаге, интерних саобраћајница са пратећом инфраструктуром, пречистача отпадних вода и јавне расвете на потезу од

„Zorrasa“ до Индустијске зоне „Расадник“. Нека предвиђања су да ће због лоших искустава са пандемијом, скока цене нафтних деривата, а самим тим скупљег и споријег превоза, те кашњењима у испорукама из фабрика из Азије, десети трансфер капитала и технологије ка Европи, где је шанса Србије, па самим тим и Кикинде, која није „пренасељена“ инвестициона локација.

Важан развојни фактор за привреду је постојање школоване радне снаге, те је усклађивање потреба привреде са образним системом од изузетног значаја. Локални образовни систем треба да буде прилагођен и потребама савремене пољопривреде, не само индустрије и сектора услуга.

За потребе садашњих, али и будућих инвеститора неопходан је превоз радника из села са подручја Града Кикинде, али и насеља суседних општина које гравитирају највећем севернобанатском граду.

Иако Кикинда нема значајнији број производних предузетника, даљи развој домицилних малих привредника важан је због стабилности локалне привреде у случају већих потреса на глобалном тржишту. Град Кикинда планира да финансијским мерама суфинасира набавку машина и опреме за даљи развој предузетништва уопште, са посебним нагласком на женско предузетништво. Уколико се пандемија настави и буде имала даљи негативан утицај на поједине секторе предузетништва локална администрација ће наставити са подстицајним мерама ради ублажавања негативних ефеката на пословање.

Структура пољопривреде, те прехранбене индустрије, на територији Града Кикинде, се у протеклих десетак година значајно променила. Нестали су одређени значајни прерађивачки капацитети у Кикинди и околини (Месна индустрија „ПИК“, Фабрика за конзервирање поврћа и воћа „Прима“, Фабрика сточне хране „Стандард“, Шећерана „Те – То“ Сента, шећерана „Банаћанка“ Нова Црња), а сетвене површине и пољопривредне културе су другачије распоређене. Дошло је до укрупњавања поседа на којима се и даље организује производња традиционалних пољопривредних култура: пшенице, кукуруза, сунцокрета, јечма и соје, док су нестаклом шећерана смањене сетвене површине под шећерном репом. Створени су први, велики, савремени воћњаци – са противградном заштитом и наводњавањем по систему „кап по кап“, попут оних код Накова (јабука) и ПСС „Кикинда“ на Кинђи (јабука), а посебно се истичу велике површине лешника (више стотина хектара) произвођача „AgroItaly“ у атару Банатске Тополе, те фирме и „Hazel House“. Такође све је више и мањих поседа који се одлучују на подизање воћњака и плантажа лешника, али и интезивнију повртарску производњу у пластеницима. Градски подстицаји из тзв. „пољопривредног буџета“ биће намењени, пре свега, мањим произвођачима за набавку машина и уређаја, те за осигурање усева, бушење бунара, на електрификацији поља ради могућности наводњавања, за одржавање каналске мреже, затим за представљање локалних малих произвођача хране на већим манифестацијама ради афирмације агро – туризма и пласмана домаћих производа. У

наредном периоду Град Кикинда ће радити на даљем удруживању пољопривредника у задруге и струковна удружења.

С обзиром да се туризам убрзано развија у Србији претходних неколико година и Кикинда у овом сектору планира да тражи своју додатну шансу. Неколико је праваца на којима ће бити стављен акценат у предстојећом планском периоду. На првом месту је даљи развој спортског туризма за који град већ има одличне услове. Постојећи комплекс Спортског центра „Језеро“ пружа одличне могућности за тренажни процес различитих спортова, а планираном изградње додатне спортске хале, затвореног тениског објекта, а пре свега новог фудбалског стадиона по UEFA стандардима, могућности за континуирано одвијање услуге спортског туризма током читаве године, биће додатно ојачани. Изградња додатних базена са тобоганима и другим садржајима за разоноду додатно ће употпунити већ богат садржај Спортског центра „Језеро“. Следећи правац развоја туризма је унапређење постојеће и формирање додатне понуде манифестационог туризма. Стога је један до стратешких праваца и јачање смештајних капацитета на селима, везујући их за традиционалне манифестације, домаће производе и гастрономију Баната засновану на богатом културном наслеђу Срба, Мађара и других народа који овде живе. Такође, у циљу даље промоције и издвајања Кикинде у групи сличних туристичких дестинација јесте наставак брендирања који је започет 2015. године. То даље подразумева да наранџаста боја (одређена је С.М.У.К. палетом и то: С:0, М:65, У:100, К:0) симболизује и асоцира на највећи севернобанатски град. Стварање те врсте визуелног идентитета треба да доминира на свим манифестацијама или промоцијама које Град Кикинда организује. Наранџаста боја и брендови Кикинде: лудаја, сова, мамут, млин „Сувача“ треба да нађу и своју примену у прехранбеној индустрији и угоститељству тако што ће нпр. у понуди ресторана бити стално у понуди и производи од лудаје (бундеве), затим да се бренд „Кикиндски мамут“ такође протежира у називима гастрономске понуде, као и да се ови брендови нађу на амбалажи индустријских прехранбених прерађевина. Важну улогу у осмишљавању нових туристичких производа и промоцији већ постојећих садржаја треба да има Туристичка организација Кикинде.

За смештај сениорских спортских екипа, али и потребе привреде и туризма уопште неопходан је квалитетан хотелски смештај који град нема већ 10 година, те је стога један од стратешких праваца, проналажење инвеститора за изградњу хотела у оквиру комплекса Старо језеро или на другој локацији у граду.

Стратешки правац у привредном развоју је и унапређење сектора услуга, са превасходним акцентом на довођењу инвеститора за изградњу мини тржног центра или retail парка. Такав трговински објекат представља нову форму која обједињује на једном месту више различитих услуга, дакле, осим трговинских понуда различитог асортимана, треба да има и ресторане, послатичарнице, пицерије, играонице за децу, али и по могућности макар мањи биоскоп. Кикинда је гравитационо подручје за места у свом окружењу у радијусу од педесетак

километара и то како за суседна насеља у Србији, тако и за она у пограничним деловима Румуније. Продавнице у таквом трговинском формату треба да буду преваходно оне које у Кикинди и ближој околини не постоје, како се не би десило да се оне само „преселе“ из центра града у retail парк.

Како за привреду, тако и за свеукупни друштвено – економски развој, од изузетног значаја је да међународни гранични прелаз Наково – Лунга почне да ради 24/7, а циљ је да то буде остварено у две етапе. Прва, изменом међудржавног споразума у најкраћем могућем времену (с обзиром да је реч о политичкој вољи, која у овом тренутку недостаје на румунској страни у Букурешту) да ради 24 сата и да буде дозвољен прелазак аутобуса – макар за превоз радника запослених у пограничној зони, и у другој, након доградње недостајућих садржаја са румунске стране међународног граничног прелаза и изградње брзе саобраћајнице од Бачког Брега (Сомбора) до Накова (Кикинде), да буде дозвољен и промет теретних возила носивости веће од постојећих 3,5 тона.

Табела 5.1: Опис индикатора за приоритетни циљ развоја 1

Приоритетни циљ развоја #1	Индикатор	Почетна вредност	Циљана вредност (2030. год)	Извор провере
Индустријски и привредни развој	Број нових домаћих и страних инвестиција	4 (2021.)	7	Град Кикинда
	Број запослених у прерађивачкој индустрији	4.926 (2020.)	+15%	РЗС
	Повећан проток људи и роба на граничном прелазу за међународни друмски саобраћај Наково	179.055 (2019.)	+30%	Управа граничне полиције
	Потпуно опремљена индустријска зона	1 (2022.)	2	ЈП “Кикинда” ЕДС Град Кикинда
	Број активних садржаја* у сектору услуга и туризма	10 (2021.)	+30%	Град Кикинда, ТО Кикинда
	Финансијска подршка за спровођење пољопривредне и политике руралног развоја	100 мил. РСД/год. (2021.)	1,1 мил. РСД (кумулативно до 2030.)	ПСС Кикинда, Град Кикинда
	Број корисника подстицајних средстава и мера за пољопривреду	500	800	Град Кикинда
	Површина уређених атарских путева (%)	40%	80%	Град Кикинда
	Број изграђених отресишта	18	35	Град Кикинда

** Под термином "активни садржај" се подразумевају понуде у: спортском, манифестационом, културном, етно, еко и гастро туризму, као и садржаји у другим врстама услуга (трговина, забава,...).*

5.2 Приоритетни циљ развоја 2: Подизање квалитета живота и стандарда грађана

Квалитет живота и стандарда грађана основни је мотив останка или повратка младих у одређеној средини, јер без младих и образованих одређено географско подручје осуђено је на постепено стагнирање, а дугорочно и назадовање. Да би место било атрактивно оно мора да пружи добар и садржајан живот у заједници, приступачно квалитетно образовање, богате културне и друге садржаје за разоноду, добру комуналну и другу инфраструктуру, добре везе за већим центрима, квалитетну здравствену и услуге социјалне заштите, бриге о породици и деци, да живе у безбедном окружењу, да имају здраву животну средину, те да имају свеобухватну могућност да могу да задовоље највећи део својих потреба у њој на квалитетан, очекиван и жељени начин.

Једно од кључних питања у смислу подизања квалитета живота грађана је замена водоводне мреже и изградња фабрике воде у граду, односно изградња мини постројења за прераду воде за пиће у селима. Пројекат изградње фабрике воде за становнике града заснован је на споразуму Града Кикинде са Владом Републике Србије и Немачком развојном банком „KfW“, док ће изградња мини постројења по селима бити реализована у етапама у другом аранжману. Да би квалитетна вода стигла до сваког домаћинства неопходна је и реконструкција водоводне мреже и замена оне која је стара више деценија.

Планираном изградњом фекалне канализација у насељима „Стрелиште“ и „Железнички нови ред“ у граду биће заокружена ова мрежа. С обзиром да села немају канализацију планирана је етапна изградња мини постројења за пречишћавању отпадних вода. Такође, изградња атмосферске канализације у делу II реона у граду, одржавање и рехабилитација постојеће мреже допринеће бољем комуналном уређењу Кикинде.

У циљу повећање опште безбедности и квалитетније јавне расвете у граду и селима планирана је замена постојећих система LED расветом.

Због растеређења транзитног саобраћаја кроз насеља кроз која пролазе државни пут IB реда бр. 13 и повећања безбедности, са ЈП „Путеви Србије“ предвиђена је изградња кружног тока и обилазнице око Башаида, као и оне око Кикинде на траси будуће брзе саобраћајнице. У циљу повећања безбедности и комунално – инфраструктурног уређења стратешки је важно да буде уређен тзв. „прстен“ око „Микронасеља“ који ће предвиђати изградњу кружног тока на углу улица „Светосавска“ и „Партизанска“, проширење коловоза у делу „Партизанске“ до улице „Јована Јовановића Змаја“, затим

комплетну реконструкцију свих комуналних, енергетских и телекомуникационих водова и паркиралишта у „Јована Јовановића Змаја“ од улице „Башаидски друм“ до „Михајла Пупина“ и повезивање тог правца са „Светоавском“ улицом. Унапређење локалних саобраћајница у граду подразумева и комплетну реконструкцију делова централних градских улица „Браће Татић“ и „Генерала Драпшина“, односно „Светозара Милетића“ и „Угљеше Терзина“. Од других градских улица најопсежнији радови требало би да буду спроведени у целој дужини улице „Војина Зиројевића“, док ће се реконструкције по селима одвијати према захтевима и процене сеоских месних заједница. Важан аспект будућег статуса града, а самим тим и квалитета живота биће и изградња брзе саобраћајнице од Сомбора (гранични прелаз Бачки Брег – Херцегсанта / Hercegszántó) до Кикинде и граничног прелаза Наково – Лунга. Овај државни пројекат је од круцијалног значаја за добру повезаност Кикинде са већим центрима и аутопутем А1 (Е75). Завршетком још једног државног пројекта, изградње аутопута Београд – Зрењанин – Нови Сад и од Кикинде ће се стизати до два највећа српска центра за далеко краће време.

Повећањем броја моторних возила неопходна је даља изградња јавних паркинг места у наредном стратешком периоду на више локација у граду: око и у близини пијаце, испред болнице, у делу „Микронасеља“, као и у центру града. Такође, изградња будућих зграда за колективно становање мора да подразумева обезбеђивање адекватног броја паркинг места у гаражи објекта или на отвореном.

Ширење оптичке мреже и дигитализација у граду и селима од изузетне је важности с обзиром да је дигитализација процес на коме се заснива ефикасније функционисање друштва.

Кикинда се сусреће са недостатком нових станова и стога ће градска администрација покушати да, као инвеститор или као логистичка подршка приватним инвеститорима, обезбеди изградњу нових стамбених јединица. Иако тржиште тражи нове станове, већег одзива приватних инвеститора за сада нема пошто се у другим срединама за исто или слично улагање остварује боља продајна цена по квадратном метру. Град Кикинда ће покушати да обезбеди изградњу станова за младе стручњаке како би привукао образоване младе брачне парове да се населе у Кикинди или врате у свој матични град.

Важан сегмент квалитетног живота грађана јесте здравствена заштита и квалитетна здравствена услуга. У том смислу важно је да буде сачувана садашња мрежа амбуланти у граду и свим селима. Ради унапређења квалитета и безбедности здравствене заштите жена неопходно је повећати доступност здравствене заштите и повећати обим превентивних прегледа. У наредном периоду је планирана реконструкција објекта амбуланти где је то потребно, а по могућности и изградња новог дома здравља који ће објединити различите службе на једном месту. Неопходно је благовремено стратешко планирање одговарајућег здравственог кадра, нарочито на секундарном нивоу здравствене заштите како би грађани могли да реализују своје здравствене захтеве за специјалистичком и уско

специјалистичком здравственом заштитом, коју сада остварују у другим здравственим установама. Стратешки је важно да осим савремене дијагностичке и друге опреме примарна и секундарна здравствена заштита располаже довољним бројем лекара специјалиста у свим гранама медицине. Такође, увођење савремених видова лечења и услуга важно је за читаву заједницу. У том смислу и реконструкција постојећих и изградња нових саджаја Опште болнице Кикинда стратешки је важна, како за Кикинду, тако и за овај регион. Реконструкција ће бити изведена у три етапе у више година.

Унапређење живота на селима јесте једна од мера чиме је могуће спречити даље миграције ка граду. Поготово је то важно у селима да и убудуће постоји амбуланта која ће радити минимално у једној смени свакодневно. За квалитет живота у сеоским месним заједницама важно је решавање заосталих комуналних проблема. Важну улогу имају културно – уметничка друштва, те је наставак финасирања њихових делатности од изузетног значаја за културни живот на селима. Спорт је најмасовнија активност која у сеоским насељима окупља младе, те и у овом стратешком периоду треба помагати спортске манифестације и екипе. Да би млади остали на селима важно је да све постојеће основне школе опстану у свим насељима на територији Града Кикинде, било као самосталне или као подручне школе градских. У циљу лакше доступности средњошколског образовања деце са села важно је наставити са финасирањем превоза ученика. Добра саобраћајна повезаност села са градом јавним превозом важно је у циљу смањивања разлика у квалитету живота између ових средина. Градски подстицаји из тзв. „пољопривредног буџета“ у селима важан су фактор за бољи животни стандард житеља сеоских средина. Град Кикинда ће подстицати, у складу са реалним инфраструктурним могућностима на терену и економском исплативошћу послова, све привредне активности у циљу рада привредних субјеката у сеоским месним заједницама. Развој сеоског викенд и манифестационог туризма, заснованог на домаћој храни и очувању културног наслеђа је мера којом ће у села бити удахнут нови живот.

За квалитет живота важно је образовање, почев од предшколске установе, па све до високошколских институција. У том смислу даља улагања Града у санацију, реконструкцију, легализацију, па и подизање енергетске ефикасности објеката школа и вртића је од изузетног значаја. Такође, финасирање опремања савременим училима и дигитализација наставе допринеће атрактивности ове средине. Средошколско образовање треба да буде усклађено са потребама тржишта рада, али исто тако мора да буде разноврсно и довољно атрактивно како се не би створио утисак да се школују искључиво кадрови за, жаргонски речено, “пролетерско насеље”. Иако је важно да дуални модел средошколског образовања буде активније присутан, не смеју бити запостављени непроизводни образивни профили, нарочито они који ће омогућавати квалитетну улазницу за даље високошколско образовање. С обзиром да у Кикинди више не постоји одељење Учитељског факултета благовремено треба сагледати надоласеће потребе због смене генерација кадрова професора разредне наставе (учитеља). Ако то буде могуће, уз заједничко

деловање привреде и градске управе, треба сагледати могућност поновног отварања испостава техничких факултета универзитета из Новог Сада и Београда, као и одељења приватних факултета. Град Кикинда треба и убудуће да буде стратешка подршка Високој школи за образовање васпитача као јединиј домицилној високошколској установи. Да би образовање било квалитетно треба наставити са професионалним усавршавањем организованим преко Центра за стручно усавршавање. Стратешки је важна и даља подршка Центру за ликовну и примењену уметност „Тера“, као наставној бази Факултета ликовних уметности у области вајарства у теракоти.

Спорт је важан промотер Кикинде, осим тога, окупља и велики број деце и младих. За квалитет живота у једној средини важно је да спортски садржаји буду богати те ће стратешке намере изградње нове тренажне спортске хале, фудбалског и атлетског стадиона допринети да житељи Кикинде и свих девет села имају квалитет више у односу на постојећи. Тај квалитет треба остварити у свим сегментима, почев од школског спорта, преко омладинског до професионалног. Квалитетна спортска инфраструктура приужиће житељима највећег севернобанатског града значајну додатну могућност за бављењем спортом и рекреацијом, што ће резултирати и бољим резултатима у такмичарској конкуренцији. Изградња новог фудбалског стадиона допринеће атрактивности Кикинде и на мапи међународног спорта.

Брига о старима и унапређење могућности за особе “трећег животног доба” важан је сегмент за квалитетнији живот бројне популације Кикинђана. Помоћ града у овом стратешком периоду биће заснована на даљој реализацији активности градског и сеоских удружења пензионера. Такође, бринући о лицима који због старости или болести не могу да самостално воде рачуна о себи, Град ће у сарадњи са Геронтолошким центром наставити да развија услугу Службе помоћи у кући. Због нарастајућих потреба и за организованим смештајем старијих Град Кикинда ће активно радити на обезбеђивању средстава за реконструкцији старог објекта Геронтолошког центра. Већи ниво запослености становништва и другачије радно време често не остављају довољно простора радно активном становништву да брину о својим старима и болеснима, те је за квалитет живота важно да друштво може да понуди квалитетно решење за таква лица, који и у својој старости или болести морају да имају живот достојан човека.

Годинама се у Кикинди за културу издвајају значајна средства, па тако директно и индиректно из буџета Града сваке године то буде и близу 10 одсто из локалне касе. У наредном стратешком периоду акценат ће бити стављен на даљем развоју оних културних брендова по којима је највећи севернобанатски град познат, не само на овим, већ и међународним просторима. Инвестирање, одржавање и реконструкција објеката културе, те улагање у програмске садржаје допринеће квалитетнијој културној понуди ове средине. Средина која пледира да буде развијена мора да има богату културну понуду за различите узрасте, али и различите укусе свог становништва. Неговање програма од народног културног стваралаштва, аматеризма

до модерног и професионалног важно је да нађе адекватно место у друштвеном животу. Свакако да ће највећи допринос у развоју богате културне понуде имати, као и до сада, Центар за ликовну и примењену уметност „Тера“, Народни музеј Кикинда, Народна библиотека „Јован Поповић“, Народно позориште Кикинда, Културни центар „Кикинда“, Историјски архив Кикинда, АДЗНМ „Гусле“, Културно уметничко друштво „Egység“ и Дечје позориште „Лане“, али то не значи да и други посленици културе и њихова удружења, поготово она на селима, неће имати одређени значај и подршку Града Кикинде. Важан стратешки пројекат је и очување писаног историјског наслеђа, које чува Историјски архив Кикинде, те је важно да депо за чување архивске грађе буде савремен, безбедан и у потпуности дигитализован. У понуди културних садржаја, важних за грађане уопште, а не само уске културне кругове, ни програми за младе не смеју да буду занемарени. Млади морају да имају садржајнију културну понуду, усклађену са њиховим генерацијским и језичким потребама, а главну бригу о томе водиће Канцеларија за младе Града Кикинде.

Унапређење положаја мањинских заједница и социјално угрожених група важан је сегмент квалитета живота тог дела градског и сеоског становништва. Финасирање рада програмских садржаја културно – уметничких друштва и организација које се баве неговањем културе и традиције грађана других националности биће и даље високо на листи приоритета. Суживот и мултикултуралност, међусобно поштовање и уважавања посебности од изузетног су значаја за квалитет живота, али и привлачење других да живе у таквој средини. Такође, важно је да буде сачувано образовање на мађарском језику у основним школама у граду и селима, управо ради тзв „позитивне дискриминације“ и унапређења равноправности. Сем тога, наставак интезивнијег рада са децом из социјално угрожених група, са посебним акцентом на ромску децу, важно је за искорењивање сиромаштва, а најбољи пут за то је образовање. Даље активности Града Кикинде за развијању родне равноправности у свим сегментима друштвеног живота допринеће квалитету живота. Стратешки план је активније укључивање мањинских и угрожених група и представника цивилног сектора у процес доношења одлука важних за друштвени живот заједнице.

Као једно од питања које треба да буде решено у овом стратешком периоду је проблем смештаја незбринутих лица и за то је од изузетне важности да буде пронађен модел финасирања за званични почетак рада прихватилишта за стамбено и материјално незбринута лица. Такође, изградња нове зграде Центра за социјални рад омогућиће пружање квалитетније услуге различитих социјалних потреба које намеће савремено друштво. Новоформирана Канцеларија за искорењивање сиромаштва при Градској управи Града Кикинде треба да игра значајну улогу у активностима важним за решавање овог проблема.

За квалитетнији живот битни су и еколошки стандарди, тако да су развој екологије, подизање свести грађана у домену заштите животне средине, строжија контрола ради спречавања потенцијалних загађења различитих нивоа високо на листи приоритета. Реализацијом пројекта изградње фабрике воде, завршетком

недостајуће канализационе мреже, даљим пошумљавањем, садњом нових и обнављањем постојећих ветрозаштитних појасева, квалитетним одржавањем зелених површина и излетишта, даљом изградњом савремених дечјих игралишта, уређењем постојећих и изградњом нових паркова, могуће је створити још пријатнији амбијент за живот. Посебан акценат у том делу има даље уређење комплекса Старо језеро, занављање садних врста и обнова садржаја у Градском парку “Бландаш” и излетишта “Симићев салаш”. Идеја тзв. “Воденог прстена око Кикинде” заиста је епохална, али захтева огромна финансијска улагања, с тим због тога ову идеју треба развијати у етапама. Постојећи копови песка и глине, који су испуњени водом, од “Плаве бање”, преко Старог језера до “Коћа”, требало би да буду повезани каналима чиме би ове водене површине имале проточност и чиниле би јединствен водени систем.

Табела 5.2: Опис индикатора за приоритетни циљ развоја 2

Приоритетни циљ развоја #2	Индикатор	Почетна вредност	Циљана вредност (2030. год)	Извор провере
Подизање квалитета живота и стандарда грађана	Разлика нето зараде Град - Република	- 5.254 РСД (2020.)	- 1.000 РСД	АПР, РЗС
	Број активних привредних друштава/предузетника	442/1.417 (2021.)	490/1.450	АПР
	Незапослени на 1.000 становника	57 (2020.)	40	РЗС
	Наменска буџетска средства за друштвене делатности	746.013.793 РСД (2021.)	+35%	Сл. лист Града Кикинда
	Програмска средства ЈП „Кикинда“ за водоводну мрежу, водозахвате, бунаре, канализацију	306.121.168 РСД (2021.)	+45%	Извештај о раду ЈП „Кикинда“
	Изграђена фабрике воде	0	1	Извештај о раду ЈП „Кикинда“
	Реконструкција Опште болнице Кикинда по етапама	1	3	ОБ Кикинда
	Очекивано трајање живота (деца рођена 2018-2020.)	70,8 – мушка 76,3 - женска	72,5 – мушка 78,3 - женска	РЗС

5.3 Приоритетни циљ развоја 3: Ублажавање тренда депопулације Града Кикинде

Стални пад броја становника карактеристика је овог дела Европе, не само Кикинде, АП Војводине и Србије. Нестанак тзв. Беби – бум генерације један је од најважнијих узрока депопулације на овим просторима. Реч је о мушкарцима и женама рођеним у

периоду од две деценије од завршетка Другог светског рата где је дошло до значајног демографског пораста који је објашњен чињеницом да је у том послератном периоду дошло до наглог пораста становништва очекивањима људи да живе у једном стабилном свету и жељом да се народи обнове након великих жртава током рата. Старији део те популације убрзано нестаје и то је један од разлога негативног природног прираштаја. Наравно да је на ситуацију на овим просторима имао и распад бивше заједничке државе, праћен ратовима, санкцијама, па и бомбардовањем, те великим економским проблемима у трајању од једне деценије, али је доминантан разлог у чињеници да се у време беби – бум генерације рађало деце више него што је то проста репродукција становништва, док је то сада годинама испод просте репродукције у већини породица. Рат на простору бивше Југиославије утицао је и на миграције у Кикинди тако да је део становништва из БиХ и Хрватске наставио живот овде, али за многе је заправо то било само привремено решење. Статистика каже да је у периоду од 1991. До 2002. године забележен пад броја становника од 0,36 %, од 2002. до 2011. смањено је за 1,32 одсто, а од 2011. до 2016. године за 1,19 одсто. Такође, постоји још једна неповољна карактеристика а то је просечна старост становништва. Према попису 2002. године просечна старост у Кикинди била је 39 година, док је на следећем попису становништва 2011. она је била 42 године, што такође утиче на демографску и популациону слику, а сада је процена да је то око 44 године. Као и другде у Европи и овде се касније ступа у брак, а самим тим касније долази до проширења породице и то најчешће рађањем једног, евентуално два детета.

Због бољег и стручнијег праћења ситуације Град Кикинда је 2017. године формирао Комисију за популациону политику и родну равноправност са циљем да делује у правцу систематског праћења, процењивања и утврђивања потреба и процеса у популационој политици Града Кикинде. Од ове године оне функционишу засебно као Комисија за популациону политику и Савет за родну равноправност.

У циљу побољшања демографске слике, подмлађивања и обнављања становништва градска администрација ће посебну пажњу посветити мерама којима ће помагати младе брачне парове у складу са својим буџетским могућностима. Једна од подстицајних мера јесте помоћ оним брачним паровима који путем вантелесне оплодње желе доћи до свог потомства. То је наставак већ започете популационе политике пошто је нпр. у 2021. години финасиран тај поступак за 27 породица и где је свакој породици дата финасијска подршка у висини од 65.000 РСД за финасирање трошкова вантелесне оплодње.

Сваке године, у више наврата, свој новорођеној деци, Градска управа додељује тзв. беби пакете, као први поклон новим суграђанима и то ће такође бити мера која ће бити настављена и у наредном стратешком периоду. Биће настављена и пракса да прворођено дете у новој години у Кикинди добије једнократну финасијску накнаду. У случајевима када то буде потребно град ће финасијски помагати и лечење деце болесне од тешких или ретких оболења. И у наредном периоду биће настављена

пракса да сва деца старости до 10 година која убаце своје писмо у „Кутију жеља“ добију новогодишњи пакетић од Града Кикинде. Важна мера подстицаја рађања и смањења депопулације и надаље ће бити новчана накнада за прворођено и другорођено дете рођено са боравиштем на територији највећег севернобанатског града.

Осим тога Град Кикинда ће и надаље суфинасирати боравак деце у вртићима и забавиштима, поклањаће уџбенике и школски прибор за ђаке прваке, помагаће школовање деце које долазе из породица слабијег материјалног стања, финасираће бесплатну ужину ђацима чије породице нису у могућности да им је обезбеде, суфинасираће превоз ученика средњих школа са села који се школују у граду, као и свих оних који похађају средње школе ван територије града, а које не постоје у овој средини, даваће стипендије како за најбоље студенте, те младе спортисте из Кикинде, али и за све друге кикиндске студенте.

Кикинда је град који се одликује добрим условима за живот породица са малом и млађом децом и због тога је стратешки важно да услови за рад образовних институција буду на високом нивоу. Безбедност деце је важан фактор за све родитеље, те је од круцијалног интереса да тако остане и у будућности. Данас су ређе урбане средине где родитељи могу да пуштају своју децу да сама одлазе на игралишта, да сама иду на различите ваннаставне активности и слично, те је стратешки циљ и мотив заједнице да овај тренд буде настављен и у будућности. Такође, ради што садржајнијих и безбеднијих услова за дечје одрастање Град Кикинда ће наставити да гради модерна и безбедна дечја игралишта како у свим деловима градског насеља, тако и у свим селима. Осим за игру, спорт и разоноду, градска администрација ће финасијски помагати реализацију различитих садржаја из области културе за децу кроз активности дечјег позоришта, Културног центра и других институција и организација која се баве културом за најмлађе суграђане.

Табела 5.3: Опис индикатора за приоритетни циљ развоја 3

Приоритетни циљ развоја #3	Индикатор	Почетна вредност	Циљана вредност (2030. год)	Извор провере
Ублажавање тренда депопулације Града	Број становника	53.453 (2020.)	53.000	РЗС
	Просечна старост	44,14 (2020.)	43,00	РЗС
	Природни прираштај (на 1000 становника)	-11,1 (2020.)	-8,9	РЗС
	Наменска средства за младе брачне парове	81 мил. РСД (2021.)	+60%	Буџет Града
	Механизам за задржавање и привлачење младих и образованих људи	1 (2021.)	3	Град Кикинда

6. ПРЕГЛЕД И ОПИС МЕРА ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРИОРИТЕТНИХ ЦИЉЕВА РАЗВОЈА

У овом поглављу, како то и његов наслов сугерише, дат је само преглед и опис мера којима се предвиђа оставиравање приоритетних циљева. Мере ће се накнадно разрадити кроз посебан плански документ - Средњорочни план, а који је Законом предвиђен да се донесе за период од три године и који ће омогућити повезивање јавних политика са средњорочним оквиром расхода.

6.1. Преглед мера за остваривање приоритетних циљева развоја

Табела 6.1: Преглед мера за приоритетне циљеве развоја

Приоритетни циљеви	Мере
Приоритетни циљ 1. Индустријски и привредни развој	Мера 1.1. Привлачење домаћих и страних инвеститора и помоћ локалном предузетништву
	Мера 1.2 . Одрживи развој пољопривреде и села
	Мера 1.3. Развој сектора услуга и туризма
Приоритетни циљ 2. Подизање квалитета живота и стандарда грађана	Мера 2.1 Изградња нове и одржавање постојеће инфраструктуре
	Мера 2.2 Унапређење функционисања организација у друштвеним делатностима
	Мера 2.3 Подизање квалитета услуга у здравственој заштити
	Мера 2.4 Подизање квалитета пијаће воде
	Мера 2.5 Уређење животне средине
Приоритетни циљ 3. Ублажавање тренда депопулације Града Кикинде	Мера 3.1 Подршка младим брачним паровима
	Мера 3.2 Успостављање механизма за задржавање и привлачење младих и образованих људи

6.2. Опис мера за остваривање приоритетних циљева развоја

6.2.1. Приоритетни циљ 1: Индустијски и привредни развој

Овим Планом развоја предвиђено је да је Индустијски и привредни развој, дефинисан као приоритетни циљ 1, буде остварен реализацијом мера описаних у наставку.

- **Мера 1.1: Привлачење домаћих и страних инвеститора и помоћ локалном предузетништву**

Као битан предуслов за привлачење нових домаћих и страних инвеститора неопходно је подићи технички капацитет индустријских зона, те унапредити саобраћајну повезаност тих локација са градом и околним насељима.

У циљу унапређења техничких капацитета неопходне су:

- Изградња интерних саобраћајница са пратећом инфраструктуром у Индустијској зони “Расадник”
- Изградња трафо станице у Индустијској зони “Расадник”
- Изградња пречистача отпадних вода у Индустијској зони “Расадник”
- Изградња јавне расвете од “Зораса” до Индустијске зоне „Расадник“

Ради боље повезаности сеоских насеља са подручја кикиндске локалне самоуправе, али и оних суседних: Бочар и Ново Милошево (Нови Бечеј), Српска Црња, Војвода Степа и Нова Црња (Нова Црња), Црна Бара, Јазово и Чока (Чока), са индустријским локацијама, али и школама, потребна је обнова возног парка ЈП “Аутопревоз”. Минимална број возних јединица је 30, а оптималан је 35, те је стога потребна набавка 10 – 12 половних квалитетних аутобуса у функцији обезбеђивања несметаног целодневног превоза радника и ученика.

Ради обезбеђивања стручне и атрактивне радне снаге потребно је усклађивање потреба привреде и образовања тако да средње школе у граду прате захтеве привреде тиме што ће наставни програми и образовни профили бити у функцији тржишта радне снаге. То ће бити реализовано већом сарадњом привредних субјеката и школа, посебно на увођењу дуалних образовних профила.

Одговорни субјекат: Град Кикинда

Временски рок за реализацију: до 2028. год.

Извори финансирања: Град Кикинда, АП Војводина, Република Србија

Процењена вредност: 600 мил. РСД

- **Мера 1.2: Одрживи развој пољопривреде и села**

У циљу одрживог развоја пољопривреде и села Град Кикинда планира да у наредном периоду подржи следеће стратешке правце:

- Адаптација постојећих или изградња нових прерађивачких капацитета;
- Отварање општег смера пољопривредне школе при Средњој стручној школи „Милош Црњански“ у Кикинди;
- Унапређење пољопривредне производње на територији Града Кикинде кроз реализацију градског буџетског фонда за пољопривреду

Адаптација постојећих или изградња нових прерађивачких капацитета и интензивирање пољопривредне производње важно је како би се омогућило малим пољопривредним произвођачима да повећају приходе по јединици производа и у крајњој линији опстану. Велики потенцијал за ову делатност се налази у повртарству или воћарству зато што је на тржишту све већа потражња за новим, здравим производима. Стратешки циљ је да Град Кикинда финансијски подржи улагање у капацитете за сушење воћа и поврћа, производњу сокова и других пића и односно других производа од поврћа и воћа. Град Кикинда планира да подржи оснивање воћарско-повртарске задруге за чије оснивање и функционисање могу да се добију и додатна средства од надлежних Министарстава. Такође, градска администрација ће понудити и екстерним потенцијалним инвеститорима greenfield локације за изградњу прерађивачких капацитета.

Едукација сеоског и другог становништва ангажованог у пољопривреди један је од планских циљева у наредном периоду. Едукација ће се одвијати у два правца. У првом ће се бавити стручним усавршавањем постојећих пољопривредника кроз различите обуке у сопственој и суорганизацији са Пољопривредном стручном службом „Кикинда“, док је у другом циљ отварање пољопривредног смера у Средњој стручној школи „Милош Црњански“ у Кикинди. Успостављање општег пољопривредног смера био би веома значајан корак у области унапређења пољопривредне производње. На територији Града Кикинде се налази велики број пољопривредних газдинстава, према евиденцији Управе за трезор око 4.500 пољопривредних газдинстава регистровано је на овој територији, што је показатељ да се у значајан део становништва бави пољопривредом. Најближа пољопривредна школа се налази у Зрењанину и отварање пољопривредног смера допринело би стручности младих кадрова, јер би све што су научили током школовања могли би да примене у својим газдинствима. Конкретан допринос Града Кикинде у отварању пољопривредног смера огледао би се у издвајању средстава за набавку неопходне школске опреме и прилагођавање школског простора новом смеру.

Град Кикинда издваја значајна средства која се опредељују за реализацију фонда за пољопривреду. Значајна средства из буџета издвајају се за субвенционисање пољопривредне производње кроз Програм мера подршке пољопривреди и руралном развоју. Овим програмом обухваћена су пољопривредна газдинства са територије

Града Кикинде, а мере подршке се сваке године прилагођавају потребама и трендовима пољопривредне производње.

Кикиндска администрација издваја значајна средства за уређење каналске мреже у функцији одводњавања и наводњавања и то ће бити један од приоритета и у наредном периоду. Уређење каналске мреже се врши у сарадњи са ЈП „Воде Војводине“ и са Покрајинским секретаријатом за пољопривреду, водопривреду и шумарство који уједно и финансира део тих радова. Под уређењем каналске мреже подразумева се повећање проходности канала ДТД, као и уређење каналске мреже која се просеже кроз читаву територију Града Кикинде како би се омогућило одводњавање и наводњавање пољопривредних површина.

Осим тога Град Кикинда издваја сваке године значајна средства и за уређење атарских путева и изградњу нових отресишта, а наведени радови се делом финансирају из буџета Покрајинског секретаријата за пољопривреду, водопривреду и шумарство. Уређење атарских путева је веома значајно јер се на тај начин омогућује приступ обрадивим парцелама, док је уређење отресишта битно како се не би износила земља и блато на путеве и на тај начин угрозила безбедност у саобраћају.

Како би пољопривредним произвођачима била пружена могућност интензивирања пољопривредне производње град препознаје потребу електрификације појединих делова атара, преваходно оних површина на којима се узгаја воће и поврће. Електрификацијом поља биће омогућено смањење трошкова за енергију која је неопходна за коришћење система за наводњавање или анти-фрост система, а такође, омогући ће и инсталирање хладњача у близини засноване производње чиме би се много уштедело на трошковима транспорта. Град Кикинда планира да у сарадњи са ЈП „Електропривреда Србије“ обезбеди средства за додатне трафо станице у одређеним деловима атара како би се повећао проценат покривености обрадивих површина електро-мрежом.

Програмом мера подршке пољопривреди и руралном развоју у претходним годинама било је обухваћено 16 до 18 мера за давање подстицајних средстава у складу са трендовима и потребама пољопривредне производње и према томе град креира Програм мера подршке пољопривреди и руралном развоју.

Одговорни субјекат: ГУ града Кикинда – секретаријат за ЗЖС, пољопривреду и рурални развој

Временски рок за реализацију: до 2030. год.

Извори финансирања: Град Кикинда, ресорни секретаријати и Влада АП Војводине, Влада Републике Србије и ресорна министарства, ЕПС, IPARD фонд, приватни инвеститори

Процењена вредност: 1,1 млрд. РСД

- **Мера 1.3: Развој сектора услуга и туризма**

Овако дефинисана мера у оквиру постављеног приоритетног циља 1: Индустрijски и привредни развој, треба да истакне значај развоја ове привредне гране за град Кикинду. Своје јасно опредељење за развој овог сектора је претходно израђен документ Програм развоја туризма града Кикинде са акционим планом 2022-2027. У овом документу детаљно су разрађене све активности које се имају предузети у циљу развоја сектора туризма, а оне су дефинисане у оквиру оперативних циљева: Унапређење услова за развој туризма, развој туристичких производа, укључивање приватног сектора, препознатљивост града Кикинде на туристичком тржишту.

Унапређење услова за развој туризма биће засновано на изградњи нових садржаја за развој спортског туризма (нова тренажна хала, нови фудбалски и завршетак атлетског стадиона), као јединог облика који може да буде у понуди током целе године. Развој туристичких производа намеће визију унапређења понуде манифестационог, гастро и етно туризма уз максимално укључивање приватног сектора. За статус Кикинде као добре туристичке дестиниције важно је да буде пронађен инвеститор који је заинтересован за изградњу новог или власничку трансформацију и реконструкцију постојећег хотела. Препознатљивост Кикинде на туристичком тржишту треба градити на наранџастој боји лудаје (бундеве) и слогану: “Кикинда, град добрих људи”.

Даљи развој сектора услуга превасходно ће бити базиран на изградњи retail парка или мини тржног центра са малопродајним објектима робе широке потрошње, гардеробе и одеће, салоном намештаја, ресторанима, играоницама и игралиштима за децу, трим салама и теретанама.

<i>Одговорни субјекат:</i>	Град Кикинда, Туристичка организација Кикинде, Спортски центар „Језеро“
<i>Временски рок за реализацију:</i>	до 2027. год.
<i>Извори финансирања:</i>	Град Кикинда, ресорни секретаријати и Влада АП Војводине, Влада Републике Србије и ресорна министарства, ЕПС, IPARD фонд, приватни инвеститори
<i>Процењена вредност:</i>	1,5 млрд. РСД

6.2.2. Приоритетни циљ 2: Подизање квалитета живота и стандарда грађана

Овим Планом развоја предвиђено је да се **Подизање квалитета живота и стандарда грађана**, дефинисана као приоритетни циљ 2, оствари реализацијом мера описаних у наставку.

- **Мера 2.1: Изградња нове и одржавање постојеће инфраструктуре**

Овако дефинисана мера у оквиру постављеног приоритетног циља 2: Подизање квалитета живота и стандарда грађана треба да нагласи бригу локалне самоуправе о инфраструктурним предусловима за пристојан живот својих становника. Просторним и Планом капиталних инвестиција Града дефинисани су најзначајнији инфраструктурни пројекти, као што су: а) Саобраћајна инфраструктура, реконструкција локалних путева. Изградња обилазнице око Кикинде и Башаида, б) Водопривредна инфраструктура (Побољшање снабдевања водом свих корисника; Рационално коришћење вода, а нарочито воде за пиће; Изградња недостајучих канализационих система за одвођење отпадних и атмосферских вода; Пречишћавање отпадних вода; Осигурање повољног режима коришћења и заштите подземних вода; Усаглашавање развоја система водовода и канализације са потребама; Заштита насеља, индустријских комплекса и пољопривредних површина од спољних и унутрашњих вода; Реконструкција отворене каналске мреже за одводњавање; Оспособљавање каналске мреже за двоенаменску функцију (наводњавање, одводњавање); Повећање површина под системима за наводњавање; Подизање рибњака на за то погодним површинама), в) "Еколошка" инфраструктура (Активна заштита дела СРП "Пашњаци велике дропље", Заштита подручја планираних за заштиту и еколошких коридора, Формирање локалног регистра извора загађивања; Санација и рекултивација напуштених и неуређених депонија комуналног отпада; Искористићавање неплодног и деградираног пољопривредног земљишта кроз рекултивацију (изградњом објеката и уређењем простора у функцији лова, риболова, еколошког и сеоског туризма, спорта и рекреације), и г) "Урбана" инфрасруктура (брига о уличној расвети, пешачким и бициклическим стазама, атмосферској канализацији, и др.)

Поред основних индикатора на нивоу приоритетног циља, за ову меру ће се разрадити и посебни индикатори, о којима ће Град водити бригу (нпр. km изграђених и реконструисаних путева, дужина новоизграђених пешачких стаза, број уређених паркинг места, површина под зеленим површинама (вртови, паркови), параметри уличног осветљења, отворене/затворене пијаце и др.).

<i>Одговорни субјекат:</i>	Град Кикинда – секретаријати за ЗЖС пољопривреду и рурални развој, за имовинско – правне пословеи комуналне делатности, за урбанизам, обједињену процедуру и изградњу града; ЈП „Кикинда“
<i>Временски рок за реализацију:</i>	до 2030. год.
<i>Извори финансирања:</i>	Град Кикинда, Надлежна министарства РС, Надлежни секретаријати АПВ, донатори
<i>Процењена вредност:</i>	5 млд. РСД

- **Мера 2.2: Унапређење функционисања организација у друштвеним делатностима**

Овако дефинисана мера у оквиру постављеног приоритетног циља 2: Подизање квалитета живота и стандарда грађана, треба да истакне значај друштвених делатности за становнике града Кикинда у њиховом свакодневном животу. Обзиром на широк спектар активности у оквиру друштвене делатности, Град ће се у овој области, а у оквирима својих надлежности посветити: Изградњи објеката у оквиру социјалне заштите, дечијих установа у свим насељима града; Изградња/реконструкција недостајућих/постојећих објеката културе, нарочито у ванградским срединама; Изградња отворених, уређених спортско-рекреативних простора мултинаменског карактера. Као посебан сегмент којем ће се посветити пажња у оквиру овако широко дефинисане мере биће активности у вези са организовањем културних манифестација посвећених промоцији мултикултуралности Града.

Поред основних индикатора на нивоу приоритетног циља, за ову меру ће се разрадити и посебни индикатори, о којима ће Град водити бригу (нпр. број манифестација посвећених промоцији мултикултуралности, број посетилаца на тим манифестацијама, број корисника разних облика социјалне помоћи, опредељена наменска буџетска средства за социјалну помоћ и др.).

<i>Одговорни субјекат:</i>	Град Кикинда – секретаријати за јавне службе, удружења грађана и верске службе, те социјалну заштиту
<i>Временски рок за реализацију:</i>	до 2030. год.
<i>Извори финансирања:</i>	Град Кикинда, Надлежна министарства РС, Надлежни секретаријати АПВ, донатори
<i>Процењена вредност:</i>	6,5 млд. РСД

- **Мера 2.3: Подизање квалитета услуга у здравственој заштити**

Овако дефинисана мера у оквиру постављеног приоритетног циља 2: Подизање квалитета живота и стандарда грађана, треба да истакне значај препознавања здравствене заштите грађана Кикинде за њихов квалитетан живот. У оквиру ове мере Град је већ предузео одређене кораке: а) Започета је реконструкција Опште болнице Кикинда – која ће се одвијати у три етапе у периоду од неколико година; б) Планирана је изградња Диспазера за жене, а уколико Град добије и потпуну финансијску подршку АПВ и изградња нове зграде Дома здравља који ће објединити различите службе; в) Сем тога, важна мера биће и стратешко планирање и обезбеђивање адекватних специјализација и медицинских стручњака, како у оквиру Дома здравља, тако и при Општој болници Кикинда; г) Набавка савремене дијагностичке и друге медицинске опреме.

<i>Одговорни субјекат:</i>	Град Кикинда, Дом здравља “Кикинда”, Општа болница Кикинда
<i>Временски рок за реализацију:</i>	до 2030. год.
<i>Извори финансирања:</i>	Град Кикинда, Надлежна министарства РС, Надлежни секретаријати АПВ, Владина канцеларија за управљање јавним улагањима, донатори
<i>Процењена вредност:</i>	1,5 млрд. РСД

- **Мера 2.4: Подизање квалитета пијаће воде**

Овако дефинисана мера у оквиру постављеног приоритетног циља 2: Подизање квалитета живота и стандарда грађана, треба да истакне значај препознавања исправне и квалитетне воде за пиће, као једног од предуслова квалитетног живота грађана Кикинде. У оквиру ове мере Град Кикинда је потписао уговор чиме ће пројекат вредан 11,4 милиона евра бити финансиран од стране Немачке развојне банке KfW са 6 милиона евра (30 % донација и 70 % кредит) и Влада Србије и Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре (3,5 милиона евра). Фабрика воде треба да буде завршена у року од 828 дана од дана увођења у посао и налазиће се на водозахвату „Шумица“, имаће велике базене, капацитета 3.500 тона, и током летњих месеци, грађани Кикинде више неће имати проблема са смањењем притиска или нестанком воде. У овом планском периоду преостало је да се замене старе водоводне цеви у дужини од око 30 km, што је око 20 % градског водовода. Вредност тих радова процењена је на 400 милиона динара, и тиме ће бити реконструисано 105 километара водоводне мреже.

<i>Одговорни субјекат:</i>	Град Кикинда и ЈП “Кикинда”
<i>Временски рок за реализацију:</i>	до 2026. год.
<i>Извори финансирања:</i>	Град Кикинда, Надлежна министарства РС, Надлежни секретаријати АПВ, донатори
<i>Процењена вредност:</i>	1,9 млрд. РСД

6.2.3. Приоритетни циљ 3: Ублажавање тренда депопулације Града Кикинде

Овим Планом развоја предвиђено је да се **Ублажавање тренда депопулације Града Кикинде**, дефинисана као приоритетни циљ 3, оствари реализацијом мера описаних у наставку.

- **Мера 3.1: Подршка младим брачним паровима**

Наведена мера у оквиру постављеног приоритетног циља 3: Ублажавање тренда депопулације Града Кикинде, треба да допринесе уклањању препрека за започињање заједничког живота младих људи, у настојању да се нова породица прошири. У ранијем периоду већ су постојале различите иницијативе које су таргетирале ову проблематику, као што су:

- Финасирање програма за додатну вештачку оплодњу
- Беби пакети за новорођене Кикинђане
- Једнократна новчана надокнада за прву бебу рођену у Новој години
- Субвенције превоза ученика средњих школа са села

У овом стратешком периоду биће реализовани и следећи програми:

- Новчана накнада за прворођено и другорођено дете
- Суфинасирање боравка деце у вртићима и забавиштима
- Помоћ у финасирању лечења деце болесне од тешких или ретких оболења

Поред основних индикатора на нивоу приоритетног циља, за ову меру ће се разрадити и посебни индикатори, о којима ће Град водити бригу (нпр. издвојена буџетска средства по брачном пару и по броју деце, број нових бракова, број разведених бракова и др.).

<i>Одговорни субјекат:</i>	Град Кикинда – секретаријати за јавне службе, удружења грађана и верске службе, те социјалну заштиту
<i>Временски рок за реализацију:</i>	до 2030. год.
<i>Извори финансирања:</i>	Град Кикинда, Надлежно министарство РС, Надлежни секретаријат АПВ
<i>Процењена вредност:</i>	650 мил. РСД

- **Мера 3.2: Успостављање механизма за задржавање и привлачење младих и образованих људи**

Мера у оквиру постављеног приоритетног циља 3: Ублажавање тренда депопулације Града Кикинде, треба да допринесе повећању атрактивности града као места за живот својих младих и образованих, уз амбицију за привлачењем исте категорије грађанства из других средина. У оквиру ове мере, пажња ће се усмерити на: креирање подстицаја/стипендија за студенте са територије града, успостављање летње стручне праксе за студенте са територије града уз демонстрацију принципа – отворене локалне самоуправе, идентификацију дефицитарних занимања и подршка за младе и образоване који би се населили у Кикинди, и др. Сем тога, као подстицајну меру градска администрација планира изградњу тзв. “кадровских станова”, уз каснију могућност откупа по повлашћеној цени.

Поред основних индикатора на нивоу приоритетног циља, за ову меру ће се разрадити и посебни индикатори, о којима ће Град Кикинда водити бригу (нпр. издвојена буџетска средства за стипендирање студената, број додељених стипендија, број нових резидената на територији локалне самоуправе и др.).

<i>Одговорни субјекат:</i>	Град Кикинда – секретаријати за јавне службе, удружења грађана и верске службе, те социјалну заштиту
<i>Временски рок за реализацију:</i>	до 2030. год.
<i>Извори финансирања:</i>	Град Кикинда, Надлежно министарство РС, Надлежни секретаријат АПВ
<i>Процењена вредност:</i>	400 мил. РСД

7. НАЧИН СПРОВОЂЕЊА И НАЧИН ПРАЋЕЊА СПРОВОЂЕЊА ПЛАНА РАЗВОЈА

Полазна основа за начин спровођења и начин праћења спровођења овог Плана развоја су идентификовани институционални оквир и постављени приоритетни циљеви и мере са њиховим индикаторима.

5.1. Спровођење и праћење спровођења Плана развоја

Институционални оквир у којем ће се дефинисати начин спровођења и начин праћења спровођења Плана развоја, у основи се састоји од:

- ▶ Скупштине града Кикинда
- ▶ Градског већа
- ▶ Координационог тима за израду и реализацију Плана развоја
- ▶ Лица са посебним задужењима

Скупштина града Кикинда је, на основу својих овлашћења, најпре донела одлуку о изради Плана развоја града Кикинда за период 2022-2030. год. и у складу са њима је донела одлуку и о прихватању коначног текста истог. Узимајући ово у обзир, у надлежности Скупштине ће бити и евентуална одлука о ревизији Плана развоја, а у складу са будућим извештајима и предлозима Градског већа.

Градско веће, на челу са Градоначелником Кикинде ће на основу будућих предлога извештаја о учинцима спровођења Плана развоја, разматрати динамику и ефекте мера дефинисаних у овом документу. На основу тога ће се доносити предлог за евентуалну корекцију, односно ревизију Плана развоја, који ће разматрати Скупштина града. Градоначелник је, 08. фебруара 2022. године, донео Измену решења о образовању и именовању чланова координационог тима за израду Плана

развоја Града Кикинда, а за потребе процеса доношења, спровођења и контроле реализације Плана развоја које је поверено Координационом тиму.

Поред Координационог тима, Градско веће, односно Градоначелник, за потребе спровођења и праћења спровођења Плана развоја, може именовати и друга лица са посебним задацима.

Координациони тим за израду и реализацију Плана развоја, на челу са Координатором ће перманентно водити бригу о спровођењу Плана развоја и пратити његово спровођење, нарочито на нивоу постављених индикатора. У складу са овим, припремаће годишње предлоге извештаја о учинцима спровођења Плана развоја, у којима ће између осталог и давати конкретне предлоге за остваривање постављених циљева у овом документу.

У складу са обимом задужења Координационог тима, Градско веће може именовати и **друга лица са посебним задацима** на спровођењу и праћењу спровођења Плана развоја. Ова лица ће бити ангажована на задацима у вези са постављеним индикаторима, као и у вези са осталим параметрима дефинисаним у овом документу.

Оквирни план спровођења овог Плана развоја приказан је по годинама, за период од 2022. до 2030. године, и дат је посредством следеће табеле.

Табела 7.1: Оквирни план спровођења Плана развоја

Година	Активност(и)	Одговорност
2022.	<ul style="list-style-type: none"> Усвајање Плана развоја Реализација мера Годишњи извештај о спровођењу Плана развоја 	<ul style="list-style-type: none"> Скупштина града Одговорни субјекат Координатор тима , Градско веће
2023.	<ul style="list-style-type: none"> Реализација мера Годишњи извештај о спровођењу Плана развоја 	<ul style="list-style-type: none"> Одговорни субјекат Координатор тима , Градско веће
2024.	<ul style="list-style-type: none"> Реализација мера Годишњи извештај о спровођењу Плана развоја 	<ul style="list-style-type: none"> Одговорни субјекат Координатор тима , Градско веће
2025.	<ul style="list-style-type: none"> Реализација мера Утврђен Предлог извештаја о учинцима спровођења Плана развоја Ажурирање индикатора (опционо) Доношење одлуке о ревизији Плана развоја (опционо) 	<ul style="list-style-type: none"> Одговорни субјекат Координатор тима , Градско веће Градско веће Скупштина града
2026.	<ul style="list-style-type: none"> Ревизија плана развоја (опционо) Реализација мера Годишњи извештај о спровођењу Плана развоја 	<ul style="list-style-type: none"> Координатор тима Одговорни субјекат Координатор тима , Градско веће
2027.	<ul style="list-style-type: none"> Реализација мера Годишњи извештај о спровођењу Плана развоја 	<ul style="list-style-type: none"> Одговорни субјекат Координатор тима , Градско веће

2028.	<ul style="list-style-type: none"> • Реализација мера • Утврђен Предлог извештаја о учинцима спровођења Плана развоја • Ажурирање индикатора (опционо) • Доношење одлуке о ревизији Плана развоја (опционо) 	<ul style="list-style-type: none"> • Одговорни субјекат • Координатор тима, Градско веће • Градско веће • Скупштина града
2029	<ul style="list-style-type: none"> • Ревизија плана развоја (опционо) • Реализација мера • Годишњи извештај о спровођењу Плана развоја 	<ul style="list-style-type: none"> • Координатор тима • Одговорни субјекат • Координатор тима, Градско веће
2030.	<ul style="list-style-type: none"> • Реализација мера • Усвојен финални извештај о спроведеном Плану развоја • Покретање поступка за израду новог развојног плана 	<ul style="list-style-type: none"> • Одговорни субјекат • Скупштина града • Скупштина града

Због динамичног развоја окружења, могуће је да у току спровођења Плана развоја, дође до већих одступања појединих фактора на бази којих су се вршиле оцене, процене и предвиђања. Због ове чињенице предвиђене су спољне оцене успешности спровођења, у 2025. и 2028. години (*mid-term external evaluation*), на основу чијих резултата ће бити предузете потребне корективне мере.

Дефинисани параметри у овом Плану развоја (визија, приоритетни циљеви, мере и индикатори) ће бити основа за израду средњорочних планова, као и докумената јавних политика које ће Град изградити у наредном периоду.

Најзначајнији финансијски извори за спровођење стратегије су: буџет Града, буџет АП Војводине, буџет Републике Србије, ЕУ фондови, билатерални донатори, као и међународне финансијске институције, а све у складу са буџетским ограничењима.

Као највећи ризик за спровођење овог Плана развоја идентификован је недостатак сопствених финансијских средстава. Предвиђено је да се овај ризик ризик ублажи што већим коришћењем донаторских средстава. Поред недостатка финансијских средстава, идентификовани су и ризици попут губитка одређених надлежности Града, прописане неким евентуалним будућим правним актима, затим недовољна стручност и координације међу актерима укљученим у спровођење Плана развоја, те утицај екстерних фактора попут наставка пандемије и економске кризе изазване растом цена енергената, као и последичном инфлацијом, због сукоба на истоку Европе.

5.2. Извештавање о постигнутим резултатима и начину њихове верификације

Сваки плански документ подразумева његово адекватно праћење и вредновање постигнутих резултата. Ово се документује у посебним извештајима кји ће се израђивати и усвајати у току планског периода.

Да би се овај План развоја могао адекватно пратити, неопходно је било поставити сет индикатора (показатеља) за сваки приоритетни циљ, на основу којих ће се мерити успешност спровођења дефинисаних мера у оквиру сваког приоритетног циља. Сви наведени показатељи имају постављене две вредности, и то почетну (за временски последњи доступан податак) и циљану, односно жељену (вредност која се жели остварити реализацијом мера дефинисаним за сваки приоритетни циљ посебно. Накнадним поређењем почетне и остварене вредности доћи ће се до закључка да ли, и у ком интензитету, предложене мере доприносе „поправљању“ конкретног показатеља. Уколико је прочитана вредност неког од показатеља у референтној години далеко испод циљне вредности, односно уколико је очигледно да се не може достићи у планском периоду, Град ће одлучити да ли је довољно да се изврши његово ажурирање или је сврсисходније извршити ревизију целокупног Плана развоја.

Сви извештаји у вези спровођења и вредновања спровођења Плана развоја ће бити са фокусом на постављеним индикаторима, као и на финансијским средствима неопходним за реализацију прописаних мера.

У основи се разликују два извештаја који ће се припремати и разматрати у процесу праћења и вредновања праћења овог документа, и то су: Годишњи извештај о спровођењу Плана развоја и Извештај о учинцима спровођења Плана развоја. **Годишњи извештај** о спровођењу Плана развоја припрема се у поступку прописаном за израду извештаја о спровођењу средњорочног плана и објављује се на интернет страници Града. Извештај о учинцима спровођења Плана развоја утврђује Градско веће, истеком сваке треће календарске године, који се подноси Скупштини града на усвајање, најкасније у року од шест месеци од истека тог рока и такође се објављује на интернет страници Града.

ПРИЛОЗИ

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
АУТОНОМНА ПОКРАЈИНА ВОЈВОДИНА
ПОКРАЈИНСКИ СЕКРЕТАРИЈАТ ЗА
РЕГИОНАЛНИ РАЗВОЈ, МЕЂУРЕГИОНАЛНУ
САРАДЊУ И ЛОКАЛНУ САМОУПРАВУ

Израду овог документа суфинансирао је Покрајински секретаријат за регионални развој, међурегионалну сарадњу и локалну самоуправу АП Војводине